

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA PSYCHOLOGIE

**RIVALITA A SOUDRŽNOST HRÁČEK FOTBALU V MLADŠÍM
ŠKOLNÍM VĚKU**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Patricie Maierová

Specializace v pedagogice: Výchova ke zdraví

Vedoucí práce: Mgr. Václava Klimtová

Plzeň, 2024

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni dne

.....
vlastnoruční podpis

Ráda bych upřímně poděkovala všem, kteří se podíleli na této bakalářské práci. Chtěla bych poděkovat především mé vedoucí práce Mgr. Václavě Klimtové za její neustálou podporu, rady a skvělé vedení během psaní i výzkumu. Dále bych chtěla poděkovat respondentům, kteří věnovali svůj čas dotazníku. Poděkování patří v neposlední řadě všem lidem v mém blízkém okolí za jejich neutuchající podporu.

OBSAH

ÚVOD	5
1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK	6
1.1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK A FYZICKÝ VÝVOJ.....	7
1.2 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK A PSYCHICKÝ VÝVOJ.....	8
1.3 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK A SOCIÁLNÍ VÝVOJ	9
1.4 ROZVOJ SPORTOVÁNÍ.....	10
2 FOTBAL, JAKO ZÁJMOVÝ KROUŽEK	12
2.1 STARŠÍ PŘÍPRAVKA	13
3 SOCIÁLNÍ SKUPINA A JEJÍ DYNAMIKA.....	15
3.1 RIVALITA A SOUDRŽNOST.....	17
3.1.1 TENZE.....	17
3.1.2 KOHEZE	19
3.1.3 FAKTORY PŘÍSPÍVAJÍC K TÝMOVÉ A SKUPINOVÉ KOHEZI A TENZI	20
3.2 SKUPINOVÁ ATMOSFÉRA	22
3.3 PROBLEMATIKA PODSKUPIN	22
3.4 VŮDČÍ OSOBA SKUPINY (TRENÉR, KAPITÁN MUŽSTVA)	23
4 CÍL VÝZKUMU	25
4.1 DEFINICE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU	25
4.2 METODY VÝZKUMU	25
4.4 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ	26
4.5 SBĚR A ZPRACOVÁNÍ DAT	26
4.6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ.....	27
ZÁVĚR.....	48
RESUMÉ	50
SEZNAM LITERATURY A POUŽITÉ ZDROJE.....	52
SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK	56
PŘÍLOHA I. DOTAZNÍK	57

ÚVOD

Fotbal je populací vnímán především jako prostředek fyzického měření sil mezi dvěma týmy. Nemělo by se však zapomínat na to, že sport je unikátním prostředkem pro sociální rozvoj a budování mezilidských vztahů, a to především v mladším školním věku, kdy se stále jeho charakter a vztah k ostatním utváří. Rivalita nemusí být jen mezi sportovními týmy a soudržnost nemusí vždy být jeho prioritou. Tyto dva klíčové aspekty výrazně ovlivňují chování, atmosféru a výkony týmu. A proto by se na ně v žádném sportovním prostředí nemělo zapomínat.

Předkládaná práce bude zaměřena na téma rivalita a soudržnost hráček fotbalu v mladším školním věku. Práce bude standardně rozčleněna na část teoretickou a praktickou. Teoretická část bude disponovat třemi kapitolami, kde obsahem první části bude charakteristika mladšího školního věku, včetně popisu tělesných změn, psychického a sociálního vývoje. Zmíněn bude také volný čas a jeho využití. Druhá kapitola bude identifikovat fotbal jako zájmový kroužek a bude se podrobně zabírat mládežnickou kategorií starší přípravky. Ve třetí bude popsána problematika dynamiky sociální skupiny a její prvky. Navazovat bude popis rivality a soudržnosti, či jejich význam a důsledky. Dále budou specifikovány podporující i negativní faktory působící na skupinovou dynamiku, mezi které může patřit skupinová atmosféra nebo tvorba podskupin. Zásadní osobou je vůdce skupiny, proto i tomuto tématu bude záměrně věnována jedna část kapitoly.

V empirické části bude představeno výzkumné šetření, pomocí něhož budou hledány odpovědi na stanovené výzkumné otázky. Získané odpovědi budou použity k naplnění cíle této práce, kterým je identifikace míry rivality a soudržnosti u hráček fotbalu v mladším školním věku. Po zpracování dat budou popsány závěry šetření, které mohou poskytnout cenné poznatky pro trenéry mládežnických celků, pedagogy a lidi, kteří se zabývají výchovou mládeže. Díky těmto informacím mohou efektivněji vést týmy k úspěchům, a to nejen ve fotbalovém prostředí.

1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK

Zahájení povinné školní docházky se vztahuje nejčastěji k šestému až sedmému věku dítěte. Tím je zahájeno období mladšího školního věku a trvá do prvních znaků identifikujících pohlavní zrání, tedy přibližně do dvanácti let (Langmeier & Krejčířová, 2006, s. 121). Toto období je zahájeno etapou pojmenovanou jako raný školní věk, pro které je charakteristickým rysem osamostatňování dítěte. Tento školní věk pokračuje do doby přechodu dítěte na II. stupeň základní školy, přibližně do věku deseti let (Vágnerová, 2000, s. 148). Na něj navazuje střední školní věk a zhruba ve dvanácti letech dítě vstupuje do pubescentní fáze vývoje. S touto etapou již nastávají výraznější vývojové změny. Souhrnně je střední školní věk popisován jako klidové období, kdy pokračuje přirozený vývoj ve všech oblastech (Říčan, 2018, s. 154). Starší školní věk pokračuje po předchozí fázi středního školního věku a trvá až do ukončení základní školy. Jiným termínem je označován jako pubescence, která končí přibližně okolo patnáctého roku věku dítěte. Adolescence je pokračujícím stádiem vývoje, které začíná v patnácti letech a je ukončeno ve dvaceti letech věku jedince.

Vágnerová uvádí, že mladší školní věk „*je charakteristický změnou životní situace a různými vývojovými změnami, které se projevují především ve vztahu ke škole.*“ (Vágnerová, 2000, s. 148). Pokud se dítě dobře začlení do nové skupiny vrstevníků, může být adaptace na školní prostředí méně náročná. Pak lze hovořit o tom, že jde o období radostné, plné poznání a sebezdokonalování. Ale ne všichni projdou adaptačním obdobím bez obtíží. Největší stresovou situaci u dětí přináší nové prostředí a nový kolektiv (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 108).

Školní období je bohaté na utváření nových vztahů, které v průběhu dalších fází mohou přerůstat až k pevným poutům. Jedná se o mimořádné období formování jedince, které určuje jeho další cestu společností. Zmiňovaná etapa je bohatá na utváření sociálních skupin mezi vrstevníky. Působení těchto společenství pak nenápadně nahrazují vlivy rodiny. Jedinec se, bez vlastního vědomí, začíná v určitých aspektech odpoutávat od rodinného jádra. Díky aktivnímu rozvoji schopností a dovedností se postupně připravuje na plnění požadavků vlastního života. Pro profesní budoucnost žáků je podstatné získání schopností a dovedností, které jsou úzce spjaté s úspěšností ve škole, která je základem jejich profesní budoucnosti (Vágnerová, 2000, s. 163).

1.1 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK A FYZICKÝ VÝVOJ

Na tělesném vývoji se podílí celkový růst těla, osifikace a růst kostí, měnící se podíl svalstva na tělesné hmotnosti a dozrávání nervové soustavy. Mimické svaly jsou více viditelné, a to kvůli jasnějšímu formování obličejových rysů. Dítěti také dorůstají druhé zuby (Říčan, 2021, s. 146). V tomto vývojovém období jsou na první pohled viditelné změny, mezi které patří např. růst v délkové i váhové kategorii, postavení čelisti a tvar obličeje. Tím se postupně ukončuje a ztvárňuje postava školou povinného dítěte (B. C. J. Lievegoed, 1992, s. 24). Pohyby jsou koordinovanější a narůstá svalová síla. Při pohybu jsou zapojeny všechny velké svaly, které bez problémů fungují, a díky nim se dítě může neustále pohybově posouvat a klást na své tělo větší fyzické nároky. Tělesnou zdatnost a obratnost si jedinci v tomto věku uvědomují a vkládají do ní sílu (Říčan, 2021, s. 147).

Při přechodu z mateřské školy do základního vzdělávání je dítě téměř stále v pohybu, proto se osvědčuje zařazovat v trénincích průpravná cvičení (Votík, 2011, s. 11). Při sportovní aktivitě se dítě poměrně snadno vyčerpá, ale dobití energie přichází velmi snadno po krátkém odpočinku. Ačkoliv se dítě zdá na první pohled hubené a vzrůstem vysoké, lze zaznamenat velký posun i v oblasti hrubé motoriky. Ve věku deseti let nastupuje rychlý rozvoj techniky a koordinace pohybu (Perič, 2012, s. 25). Pro fyzickou sílu je zásadním obdobím prepuberta. Dítě přichází do fáze, kde neobvykle rychle vyrostou nohy, lýtka a předloktí, nikoliv stehna. Proto je v tomto období běžné, že dítě neustále mění velikosti oblečení či bot (B. C. J. Lievegoed, 1992, s. 37).

Období mladšího školního věku je ideálním obdobím pro rozvoj jakéhokoli sportu či cvičení. Doporučením Světové zdravotnické organizace je, že dítě se má denně věnovat minimálně jednu hodinu denně pohybu nebo sportovní aktivitě. To v České republice splňuje pouhá pětina dětí (Studie HSBC, 2020). Je ale nezbytné předcházet jednostrannému zatěžování. To má následně dopad na obtíže pohybového aparátu v dospělosti.

Velkým nešvarem je zvedání a nošení těžkých břemen. Jak uvádí Kučera, dítě v tomto období by nemělo zvedat větší zátěž, než je 10 % z jeho tělesné hmotnosti. Pokud ale zvážíme aktovku žáka, plnou učebnic a nutných pomůcek, může se stát, že váha dosahuje více jak dvou třetin jedince (Kučera et al., 2011, s. 66).

1.2 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK A PSYCHICKÝ VÝVOJ

Obecně lze osobnost dítěte v mladším školním věku charakterizovat jako extrovertní, radostnou a bezstarostnou. Na druhou stranu je toto období poměrně emočně nestabilní, povrchní a emočně mělké. Typické je, že dokáže pohotově svou pozornost přemístit tam, kde je mu příjemně, a kde mu přináší užitek a uspokojení (Říčan, 2018, s. 152).

Pokročilé jednání je viditelné při zpracování a výběru informací v rámci řešení problému. Dítě si pro své řešení vybírá pouze takové informace, které se mu zdají důležité a chápe jejich smysl. Uvědomuje si, že není potřeba se zabývat informacemi nebo pokyny, které mu nepřinesou tížený cíl nebo užitek. Délka soustředění a ovládnutí pozornosti je velmi proměnlivá, dítě je stále náchylné ke snadnému rozptýlení nežádoucími faktory. S přibývajícím věkem se tato schopnost zlepšuje a pozornost je snadno udržitelná po delší dobu. Výhodou pro jedince jsou logické souvislosti, které mu slouží jako opora při nejistotě (Vágnerová, 2005, s. 256-257).

Jak uvádí Perič (2012, s. 24) „*mozek, jako hlavní orgán centrální nervové soustavy, má vývoj v podstatě ukončen již před začátkem tohoto období.*“ Dítě lépe chápe své pocity, jejich intenzitu a délku v určitých situacích. Mnoho emočních situací ovlivňují také vrstevníci či prostředí, ve kterém tráví podstatnou část dne. Žák začíná emočně dozrávat a vnímat smysl povinností. „*Emoční kompetence pak má velký vliv i na úspěšnost dítěte nejen v sociální interakci, ale i v jiných oblastech, např. při zvládnutí školních nároků (školní prospěch ostatně jen poměrně slabě koreluje s inteligencí dítěte, ale má významný vztah k jeho sociální obratnosti a emoční vyrovnanosti*“ (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 131). Přesto jim v uvedeném věku stále chybí zodpovědnost a sebekontrola, proto ještě musí být vedeny dospělými, kteří jim dokážou pomoci tyto schopnosti rozvíjet a kontrolovat (Vágnerová, 2005, s. 265). Toto období je také poslední možností k pro formování charakteru a hodnotového vzorce.

Pro učení je využívána základní paměťová strategie založená na opakování nebo vybavování. Krátkodobá a dlouhodobá paměť získává větší stabilitu, a kvůli tomu dokáže dítě v mladším školním věku reprodukovat, co se již dokázalo naučit. Velmi výkonná je mechanická paměť (Langmaier, Krejčířová, 2006, s. 127). Podle Vágnerové, je obecným pravidlem, že dítě si nejlépe paměťové strategie vybaví v situaci, která je mu dobře známá. Jako příklad lze uvést situace, které se mu opakovaně dějí a které zažívá. Tyto znalosti

poskytují jistotu a opěrný bod při nácviu nových kompetencí. Pokud se dítě opakovaně setkává s určitými situacemi ve sportu, dokáže si pak lépe poradit v zápasech. Pro toto období je typické hledání logických souvislostí. Nově objevené souvislosti dítě využívá jak ve škole, tak při tréninku, kdy díky tomu je schopno předvídat a využít dovednosti, které si v minulosti osvojilo (Vágnerová, 2005, s. 256-257).

1.3 MLADŠÍ ŠKOLNÍ VĚK A SOCIÁLNÍ VÝVOJ

V oblasti socializace čeká na dítě v tomto období velký posun. Dochází k osvojení nových sociálních rolí a navazování nových kontaktů mimo bezpečný kruh rodiny. Učí se samostatnosti a vlastním disponováním volného času. S nástupem do školy se povinnosti spojené se vzděláváním začínají přenášet i do volného času po škole. Říčan (2018, s. 155) uvádí, že čas strávený ve škole včetně domácí přípravy zabere přibližně polovinu dne.

Ve škole se dítě musí přizpůsobit pravidlům, kolektivu a způsobu vyučování. Vágnerová (2001, s. 218) popisuje roli školáka jako nejvýznamnějším sociálním činitelem v této etapě vývoje. Kvůli ní má možnost zaujmout určitou pozici a stává se součástí sociálního rozvoje. S tím souvisí i role spolužáka, jako vrstevníka ve skupině a navazování nových přátelství. Během tohoto vývojového období žáci začínají tvořit skupiny a preferují přátelství s dětmi stejného pohlaví, ale objevují se i první přátelství mezi chlapci a dívkami. „*Chování mladšího žáka je ve značné míře závislé na aktuálních podnětech, a proto je snadno ovlivnitelné. Závisí na situaci, na aktuálních potřebách dítěte i na reakcích učitele*“ (Vágnerová, 2001, s. 232).

Poměrně často je viditelná snaha a píle dojít k vytyčenému cíli. Při neúspěchu je potencionálně ohrožená sebeúcta. Pokud je ale jedinec podpořen vrstevníky, přináší to pro něj rozvoj vzájemné úcty a kooperace. Ta vzniká při vzájemné spolupráci na společných úkolech a hledání řešení. Dochází k obohacování a dítě pak rádo nově získané dovednosti předává svým rodinám a sourozencům (Říčan, 2018, s. 157). Postupem formování třídy, jako sociální skupiny, dochází k tvorbě pozic ve třídě. Děti, které jsou komunikativnější, fyzicky zdatnější a ochotné pomoci se stávají oblíbenější, což má přímý vliv i na jejich vzdělávání a budoucí úspěšnost.

1.4 ROZVOJ SPORTOVÁNÍ

Děti se vzájemně vyzívají k závodům a soutěživosti všeho druhu. Ve všech těchto aktivitách se objevuje zdravá rivalita. Zároveň se ve hře se učí vzájemnému respektu a dodržování pravidel. Pracují na své taktice tak, aby byly ve hře co nejvíce úspěšné a ideálně často vyhrávaly. Neustále vyhledávají skupinové hry, které si nejraději samy organizují a stanovují si vlastní pravidla. Při tom se učí nové dovednosti v otázce komunikace. Skupina, se kterou sdílí hru, mluví pomocí tajných hesel, či pantomimicky. Tím jsou podporovány prvky mimiky a další složky neverbální komunikace. I tyto techniky se přenášejí do skupinových her. (Říčan, 2018, s. 156).

Chování a fungování spoluhráčů ve skupině či vztahy mezi nimi a trenéry se vždy odráží na výkonech. Vazba na rodiče je v tomto věku zcela v pořádku, protože dítě doprovázejí na jejich sportovní cestě za úspěchy a mnohdy jsou největšími fanoušky. Tato vazba je silnější než s vedoucím skupiny. S přibývajícím věkem, získanými zkušenostmi a odehranými zápasy se situace mění a trenér se stává oblíbenou autoritou. Děti rádi poslouchají jeho rady a těší se na každé setkání v tréninkovém procesu (Buzek, Procházka, 1999, s. 34).

Pro sportovně založené děti jsou důležité takzvané „týmové rvavé sporty“, mezi které patří zejména fotbal, hokej a basketbal. Hráči a hráčky musí vyvinout úsilí s jistou dávkou agrese, aby zvládli boje, při kterých dochází k tělesnému kontaktu. Souběžně se tím posiluje i odvaha tyto souboje podstoupit. Pro týmové sporty je důležité, aby si dítě uvědomovalo, že plní funkci nejen soupeře, ale také spoluhráče. Právě proto jsou týmové sporty velmi dobrým sociálním tréninkem. Vytvořené týmy najednou zjišťují, že úspěchu mohou docílit jedině společně a souhrou, kdy musí spolu kooperovat, protože se jeden neobejde bez toho druhého.

Získanými zkušenostmi zjišťují, že jim dělá radost skórování či bodování a společný úspěch. Uvědomění si nezbytnosti spolupráce pro společné vítězství a nechat vyniknout spoluhráče je znakem koheze. Tím, že přihrají nebo pomohou spoluhráči v těžké herní situaci, se vytváří vzájemná soudržnost v týmu. Během těchto aktivit je vidět mnoho sociálních a vývojových aspektů, kterým je jedinec v tomto období nově vystaven. Dochází k poznání nových vlastností, jako je obětavost, individualita, houževnatost a nadšení pro společnou věc. Velmi důležité je poznání emocí při společné výhře, ale také i v případě prohry. Dítě ruku

v ruce s výsledky dokáže kriticky a sebevědomě posoudit výkony své i ostatních. Vnímá i charakterové vlastnosti spoluhráčů. Kvůli vnímání a oceňování ostatních lidí, dochází k charakterovému růstu, kvůli němuž mohou vznikat přátelství, která někdy setrvávají až do dospělosti (Říčan, 2018, s. 156).

Tak jako jsou různí lidé, jsou i různé sporty, některé probouzí zájem u většiny, některé ale osloví pouze určitou část populace. Proto existují sporty závodivé, individuální, popř. intelektuální. Ty jsou například vhodné pro děti, které bojí kontaktních sportů, ale zároveň hledají možné cesty, ve kterých by i ony mohly být úspěšné a navázaly vzájemnou vazbu mezi vrstevníky. Každé dítě unese jinou míru zátěže, podstatné je, aby ho sport bavil a aby při něm mohl zažít úspěch a ocenění. Důležité je také ponechat dítěti volné dny na hru, zábavu a poznávání ostatních dětí (Podroužek, Fryšarová, 2022). Je přínosné, pokud dítě v tomto věku má možnost změnit aktivitu, které se bude věnovat. Dítě se v každém sportu hledá. Při zkoušce jakékoliv aktivity pátrá po důvodech a zvažuje, proč ji nadále dělat nebo nedělat a vždy je rozhodujícím aspektem lidské prostředí. Pokud má tzv. otevřené dveře, dostává se mu pocit volnosti a zdravé volby, což je pro jeho správný vývoj důležité a díky tomu si může vybrat, kde se cítí nejlépe a nalézt, co ho bude i v dalších letech bavit a naplňovat.

Obrázek č. 1: Pyramida pohybu. Autor: Vím, co jím a piju

2 FOTBAL, JAKO ZÁJMOVÝ KROUŽEK

Zájmy u dětí v mladším školním věku jsou velmi různorodé a často se utvářejí až v průběhu jednotlivých činností. Proto dochází někdy i k častým obměnám. Podstatnou podmínkou zájmového kroužku je myšlenka dobrovolného rozhodnutí dítěte k dané činnosti. Hlavní zásadou tedy je, že dítě chce sport dělat a chce v něm být úspěšné (Kubálek, 1983, s. 12). Pro vytvoření návyku by se mělo jednat o činnost s minimální frekvencí jedenkrát týdně.

Fotbal je nejoblíbenější a nejrozšířenější týmový sport na světě a patří mezi kolektivní míčové sporty. Slovo fotbal pochází z angličtiny a je kombinací slov foot a ball. Český název pro fotbal je také kopaná. Fotbal se hraje na obdélníkovém hřišti se specifickými rozměry. Na obou stranách proti sobě stojí dva jedenáctičlenné týmy, které se snaží míč dostat do soupeřovy branky a tím získávají bod, neboli gól. Vítězí tým, který na konci hry získá více gólů. Branku tvoří tři tyče, které jsou spojeny sítí, a tu chrání hráč, aby se soupeři nepodařilo skórovat. Hráč chránící branku je gólman nebo brankář. Další hráči mají také své funkce a tvoří je obránci, útočníci a záložníci. Hráči používají při hře zejména nohy, hlavu a další části těla, ale bez účasti paží a rukou.

Mezi nesporné výhody fotbalu patří, že je kolektivní hrou, díky níž dochází k interakci mezi hráči a druhotně k sociálnímu rozvoji. Pro zdraví je fotbal přínosem především z důvodu, že patří k typům anaerobního cvičení (Vše o fotbalu, 2014).

Fotbal jako zájmový kroužek pro děti mladšího školního věku se převážně zaměřuje na všestranný sportovní rozvoj dětí a na základní výuku fotbalových dovedností. I přesto, že se jedná o neprofesionální hru, jsou respektovány *Zásady Fotbalové asociace České republiky* (dále FAČR) *pro ochranu dětí ve fotbalovém prostředí*. Zmíněné zásady vycházejí z obecných principů, na kterých je ochrana dětí založena. Tím je například zajištění klidného prostředí, které zajistí neopakovatelný zážitek ze hry. Zároveň jsou jakékoliv úmysly realizovány s nejlepšími důsledky pro dítě. Pokud je to nutné, kluby spolupracují s různými organizacemi, které pracují se všemi rovnocenným způsobem. Tím je zachováno rovné právo na ochranu a je poskytnuta podpora. Pokud nastanou obavy o ochranu dětí, otázky jsou řešeny s maximální vážností (FAČR. 2021).

Pro tým, který chce v zápasech uspět, je rozhodující mnoho faktorů, ke kterým patří efektivní komunikace, vzájemná důvěra a schopnost spolupracovat. Tito činitelé hrají klíčovou roli pro zvládnutí všech povinností, které jsou potřeba ke zvládnutí zápasu

a porážce soupeře. Pokud je před tým postaven určitý cíl, vzniká psychický tlak nejen na celý tým, ale i na každou osobu v družstvu. A právě týmová koheze dokáže být skvělým podporovatelem při práci se stresem v těchto situacích. Napětí, vášně a emoce mohou ovlivnit individuální výkonnost hráčů, proto při vytváření stabilního a úspěšného kolektivu je týmová soudržnost jedním z hlavních atributů. Tým vedený trenérem je pro výhru nezbytné řádně motivovat. Skvělou týmovou stimulací může být porážka silného soupeře, nejlepší tabulkové umístění, či jiné týmové úspěchy. Z hlediska jednotlivce může jít o motivaci v situaci, kdy se v souboji se svými spoluhráčky snaží místo v základní sestavě.

2.1 STARŠÍ PŘÍPRAVKA

Podle soutěžního řádu FAČR se hráčem stává dítě poprvé v den dovršení šesti let. Postupně se stává součástí mladší, a následně starší přípravky. Tato kategorie odpovídá devátému až jedenáctému roku života hráče. Zároveň může libovolně nastupovat do starších věkových kategorií, jako jsou mladší či starší žáci. Ke zvláštnostem této kategorie patří nezveřejňování výsledků. Obdržené či vstřelené góly si trenéři evidují sami, ve vlastním zájmu. Je to z prostého důvodu – pro tuto věkovou skupinu je klíčové zaměření na osobní rozvoj a snaha odvést pozornost od honby za body a výsledky. Také by nemělo docházet ke konkrétní poziční specializaci hráčů (Plachý, 2011, s. 23). Pravidla jsou vzhledem k věku hráčů a hráček mírně upravena. Tým nastupuje minihřiště s pěti hráči v poli a brankářem, hrací pole je ohraničeno pomocí met. Utkání neřídí rozhodčí, tudíž jeho úkoly nyní zastávají členové realizačních týmů. Mohou hráče opravovat a připomínat jim stanovená pravidla. Přípravkový tým je malá sociální skupina, která společně tráví čas na tréninkových jednotkách a při zápasech nejméně dvakrát v týdnu. Tým společně odehraje velké množství utkání, ve kterých důležitou roli hraje souhra. Proto je důležité, aby se hráči v týmu dobře znali, věděli o svých přednostech a nedostatcích. To by mělo být přínosem v herních situacích. Již od fotbalové školičky je kladen důraz na existenci týmového ducha a úkolem každého trenéra by mělo být, aby jeho svěřence hra bavila. Z tohoto aspektu je to jeden ze stěžejních faktorů u hráčů v přípravce, protože hráči a hráčky získávají v tomto věku základní návyky a zkušenosti.

Je znakem kvalitně vedeného družstva, pokud tým, který spolu hraje v přípravkové kategorii, dojde až do dospělého týmu. Pro hladké a bezproblémové posuny napříč kategoriemi, je nezbytná soudržnost týmu. Ta má být neustále podporována všemi

dostupnými možnostmi. V samotném zápase v zápalu boje, je důležité, aby hráči a hráčky byli natolik motivováni, aby vzájemná pomoc a zastoupení v pozicích bylo zcela běžnou a standardní akcí. Pokud se dostaví zápasy, kde tým bude prohrávat, mohou se objevit negativní emoce. V těchto chvílích je nezbytná podpora a společná víra v týmové schopnosti.

Perič (2012, s. 26) uvádí, že mladší školní věk dítěte je nejvhodnější dobou k rozvoji koordinačních schopností, rozvoje síly, vytrvalosti a rychlosti (viz tabulka č. 1).

Tabulka č. 1: Poměrné zastoupení pohybových schopností při jejich rozvoji

Věk	Koordinace	Rychlost	Síla	Vytrvalost
6	35%	30%	20%	15%
8	30%	30%	20%	20%
10	25%	30%	20%	25%

Mezi druhy tréninkových procesů patří nácvik, herní a kondiční trénink v zastoupení, regenerace a psychologická příprava (Votík, 2011, s. 42). Tento autor také uvádí doporučené zastoupení metodicko-organizačních forem tréninku v dětské a mládežnické kategorii (viz tabulka č. 2).

Tabulka č. 2: Poměrné zastoupení metodicko-organizačních forem v tréninku (Votík, 2011)

Věk	Průpravná cvičení	Herní cvičení	Průpravné hry
6-8	15%	5%	80%
8-10	20%	10%	70%

3 SOCIÁLNÍ SKUPINA A JEJÍ DYNAMIKA

S pojmem skupinová dynamika se v rámci oboru sociální psychologie společnost setkává již od 50. let 19. století díky Kurtu Lewinovi. Tento sociální psycholog je považován za zakladatele skupinové dynamiky jako vědního oboru. Lewin v teorii o skupinové dynamice popisuje skupiny jako otevřené a komplexní systémy, které mají své charakteristické vnitřní a vnější síly, které ovlivňují chování skupiny (Gencer, 2019). Matoušek (2003, s. 159) uvádí, že skupinová dynamika je „*souhrnem norem a interakcí, zahrnuje to, co probíhá uvnitř skupiny i co přichází zvenčí*“. Kratochvíl dodává (1997, s. 14), že skupinovou dynamiku lze vnímat jako stálé dění a mezilidské vztahy založené na kooperaci.

Psychologové v minulosti i dnes sledují interakci jedinců v malých sociálních skupinách, tzv. skupinové procesy. Kožnar (1992, s. 25) uvádí tři základní složky: vůdcovství, členství ve skupině a skupinovou interakci. Všechny zmíněné složky jsou důležité pro průběh skupinové spolupráce i samotný výsledek, kterého se skupina snaží dosáhnout.

Kratochvíl (1997, s. 14) uvádí základních osm oblastí, které se podílejí na tvorbě skupinové dynamiky. Jsou to:

- Cíle a struktura skupiny – cíle znamenají úkoly, které mají být skupinou vykonány za určité období. Strukturou skupiny je pak její skladba a dělí se na formálně zřízenou nebo neformální, která vzniká z preferencí určitých dějů a aktivit jedinců. Každý člen má vždy ve skupině pozici, jejíž náplní je role.
- Normy skupiny – představují pravidla chování a postupy, kterými se členové skupiny řídí, aby dosáhli společně stanovených cílů skupiny.
- Vůdcovství – při vedení skupiny je podstatou dosahování cílů a norem skupiny (způsoby, jak dosáhnout cíle). K vedení patří i rozhodovací procesy. Vedení může být nejčastěji ve dvou rovinách: demokratické nebo autokratické, přičemž autokratické je řízení lidí.
- Koheze a tenze – koheze vyjadřuje, do jaké míry členové skupiny cítí solidaritu, vnímají pocit sounáležitosti se skupinou, a jak je jim existence ve skupině příjemná. U tenze se jedná o míru antipatií, řevnivosti a nepřátelství ve skupině. Vliv na ni mají konflikty a způsoby jejich zvládnutí.
- Projekce minulých zkušeností – je rizikem pro skupinu z důvodu přenosu minulých zkušeností a do aktuálních interakcí skupiny.

- Tvorba podskupin – podskupinu mohou tvořit dvojice, trojice i větší počet členů. Spojují se v nich jedinci, kteří jsou si bližší, sympatičtější a mají společné zájmy a mohou mít i své vlastní vnitřní normy.
 - Vztahy jedinců a skupiny – představuje vytváření vnějších podmínek, ve kterých se členové skupiny cítí dostatečně adekvátně k výkonu určité činnosti. Zde podstatnou roli hraje motivace členů skupiny, která je vede k určitým činnostem a výkonům.
 - Role ve skupině – je pozice, místo a funkce jedince ve skupině. Rolí je pak chování, které odpovídá dané pozici člena skupiny a které se od něj očekává. Člen skupiny je pak zodpovědný za výkon všech rolí, které odpovídají jeho pozici (Matula et al., 2005).
- Kratochvíl (1997, str. 10) o skupinové dynamice mluví jako o pojmu, který vytváří interpersonální vztahy a interakce osobností členů a spolu s tím také činnost skupiny se silami z vnějšího prostředí. Zjednodušeně řečeno lze sledovat skupinu jako celek, který se v průběhu ucelení skupiny mění a také charakteristiku vztahů a reakci mezi členy skupiny.

Obrázek č. 2: Týmová spolupráce (Matula et al. 2005)

3.1 RIVALITA A SOUDRŽNOST

Kromě radosti z pohybu a zábavy přináší sport také soutěživost a rivalitu, které jsou spojené s cíli každého jedince. S naplňováním cílů, ať už ve sportu nebo v běžném životě je skupina prostředkem jejich dosahování. Skupinové jednání nutí jednotlivé členy vzájemně přemýšlet o vlastním chování k ostatním. Skupina má být nastavena tak, aby prioritou byl vzájemný respekt, pocity přijatelnosti, ochrany a vhodné atmosféry, která je ve výsledku produktivní při dosahování cílů (Kožnar, 1992, s. 169).

Rivalitu a soudržnost lze považovat za hlavní dynamické síly v každé existující skupině, a které jsou často spojovány s emocionálně prožívanými aktivitami. S pojmy rivalita a soudržnost se setkáváme také v podobě názvů tenze a koheze, které jsou užívány především v odborných publikacích. Termíny rivalita a soudržnost je možnost zaznamenat v běžné komunikační situaci. Prvek, který leží na pomezí rivality a soudržnosti je nazýván skupinová atmosféra. Všechny skupiny v jakémkoliv věku potřebují mít rivalitu a soudržnost na určité úrovni. Na druhou stranu od neustálého posilování soudržnosti a zmenšování rivality, skupinu může omezovat také jejich přehnané posilování (Kožnar, 1992, s. 168–170).

Matoušek (2003, s. 153) zdůrazňuje vztah mezi tenzí a kohezí jako klíčový pro jednání skupiny. Tvrdí, že by oba faktory měly stát v rovnováze, přičemž koheze poskytuje stabilitu a tenze působí jako podnět ke změnám a řešení problémů. Zároveň upozorňuje na změny v průběhu vývoje skupiny. Různé fáze mohou vyžadovat různé úrovně a potřeby skupiny. Důraz je kladen na dynamickou rovnováhu těchto sil v jakékoliv situaci a v jakémkoliv vývojovém období skupiny.

Ve výsledku bádání lze říct, že kvůli skupinové podpoře, bezpečí, důvěře a několika dalším pozitivním faktorům a naproti tomu rivalitnímu ovlivňování různých stereotypů je ve skupině tato rovnováha zcela v pořádku a rozvíjí skupinovou dynamiku tím správným směrem.

3.1.1 TENZE

Rivalita neboli tenze je součástí každodenního života. Jedná se o prvek, který je považován za dynamický a vede skupinu k pocitům nespokojenosti a ke snaze cokoliv uvnitř skupiny změnit. Proto je vznik konfliktů zcela přirozený. Nastane to v případě, pokud se jedinci chovají a komunikují spolu upřímně a otevřeně. To je znakem správného působení skupiny, nicméně je to také podnět ke vzniku konfliktů, se kterými se skupina

musí potkat. Zásadní je, aby problémy v rámci skupiny byly řádně zpracovány a řešeny s nejlepšími úmysly pro následující fungování všech členů ve skupině (Yalom, 2007, s. 361). Pokud jsou informace během řešení předány v rozumné míře a s přijatelnou intonací, může se jednání skupiny zkvalitnit, a to především díky efektivní komunikaci uvnitř skupiny. Jedná se skvělý zdroj k projevení zpětné vazby, či ztotožnění a pochopení druhých (Kožnar, 1992, s. 158).

Soubor znaků představující rivalitu nebo soutěživost mezi členy týmu má mnoho podob a projevů. Lze ji vnímat jako nežádoucí, co týmu škodí a může vyvrcholit mnoha konflikty. Na druhou stranu lze rivalitu chápat i jako zdravé porovnávání.

Tenze je spuštěna velmi často za pomoci úzkosti. Vnitřní napětí jakéhokoli charakteru může být výsledkem pocitu ohrožení, nebo pokud se jedinci nedaří splňovat požadavky, které sám od sebe očekává směrem ke skupinovému cíli. Napětí je spojeno s vyšším výskytem emocí. Kožnar tvrdí, že pokud se jedinec emočně zapojuje do druhých osob, může být napětí mimořádně vyšší. Může to být pojmenováno jako přílišné věnování pozornosti směrem k emocím druhých, které jim není příjemné. Další aspekty, které mohou způsobovat napětí ve skupině Kožnar (1992, s. 159–161) uvádí: rozdíly mezi členy skupiny a následná rivalita, práce ve skupině vedená nedirektivním vedením, nereálné představy o naplnění skupinových cílů a odpor k úkolům, které vedou k naplnění cíle či změna ve vedení a struktuře skupiny.

K myšlence spojení vnitřního napětí a úzkosti se připojuje také Kratochvíl (2006, s. 208), který k těmto uvedeným jevům přidává sklon k negativnímu impulzivnímu chování směrem k ostatním členům. Například ve vztahu úzkosti a agresivity je podle Kratochvíla (2006, s. 208) úzkost v mnoha případech agresivním jednáním nahrazována. A to potvrzuje fakt, že agresivita může být jak jejím zdrojem, projevem i jejím důsledkem.

Obecně lze vyvodit závěr, že pokud se jedinec ve skupině necítí dobře, nejsou uspokojovány jeho potřeby, odráží se to v jeho chování směrem ke skupině. A to v podobě skupinové rivality. Jedná se o tzv. nabalování jednotlivých emocí a prvků, které ve výsledku přinesou přítěž pro celý tým. Rivalita může být výsledkem jednotlivých situací, které ve skupině nastanou. Skupina na ně není předem připravena a v momentálním rozpoložení se s ní musí vypořádat.

Kratochvíl (2006, s. 209) ale tenzi neuvádí jako negativní prvek skupiny. Podle něj přináší tenze pro skupinu pozitivní přínos. Jedná se o sociální sílu, která v jedinci vzbuzuje motivaci ke změně. Je vlivem, díky kterému je ve skupině projeven nesouhlas a tím se skupina, při správném řešení situace, posiluje. Protože skupina nabývá dojmu, že vše dokáže zvládnout. Existence projevu nesympatií i kritické prvky chování nemusí mít vždy jen negativní dopad. Důležitost tenze ve skupině nelze popřít a mohou se objevit také společností přijatelné formy tenze. Dokladem jsou zápasy týmů, které například sídlí ve stejné městě a mezi nimi přirozeně panuje rivalita. Diváci tak mají důvod zápas sledovat, protože očekávají vyhrčené situace. Výše byly uvedeny důvody, které mají pro skupinu fatální následky. Ale na druhou stranu také ty, které jsou pro skupinu zásadním pozitivem, ačkoliv to mnozí členové ani jejich vedoucí mnohdy nesledují.

3.1.2 KOHEZE

Soudržnost neboli koheze je prvek stabilizace v každé skupině tak, aby byl umírněn přehnaný výskyt tenze. Člověk má individuální potřebu zařadit se do nějaké skupiny a být její plnohodnotnou součástí. Skupinová koheze této potřebě vychází vstříc a zároveň je jedním z důvodů, proč se člen stává stálým v rámci jedné skupiny. Kožnar (1992, s. 134) uvádí: *„Koheze vede k uspokojování základní lidské potřeby bezpečí a akceptace a zesiluje se společnými zážitky.“*

Brown (2000) definuje soudržný tým jako skupinu, která drží pospolu v kterékoliv situaci. Yalom (2007, s. 71) kohezi popisuje jako vlastnost, která členy skupiny vzájemně přitahuje. Nakonečný (2009, s. 387) soudržnost popisuje jako schopnost táhnout za jeden provaz, což by mělo zvyšovat produktivitu skupiny. Yalom (2007, s. 86–87) nachází mnoho stejných kohezivních faktorů s fungováním rodiny.

Pro správně vedenou skupinovou kohezi je důležité, aby se jednotlivec cítil ve skupině dobře. A to ovlivňuje hned několik faktorů – stupeň jeho přijetí jako člena, který jedinec sám pociťuje a hodnotí, a také rozsah toho, jak se cítí v blízkosti ostatních členů. Zda se cítí nápomocný, či zda se cítí být dobrým kamarádem a zda jsou příslušníci skupiny lidmi, na které se může kdykoliv obrátit v dobrých i zlých časech. V rámci jedné skupiny neplatí pravidlo, že uvnitř musí být všichni přáteli. Ani však nejsou nepřáteli. Pro všechny je důležitý pocit shody ve skupinových cílech a úkolech (Kožnar, 1992, s. 134–136). Shaw (In Kožnar,

1992, s. 135) uvádí další přínosy skupinové koheze, mezi které patří zvýšená interakce mezi členy a jejich následně lepší kvalita.

Jako znaky úspěšné kohezivní skupiny Kratochvíl (2006, s. 208) uvádí vzájemné přijímání členů skupiny, respekt a důvěrný závazek k ostatním, nebo také porozumění a ochota vzájemné podpory, jak fyzické, tak psychické. Skupina dovoluje uvolněněji projevovat pozitivní názory ostatních. Současně je pro členy kohezivní skupiny jednodušší projevovat své negace a upřímné výpovědi o nepřátelství či konfliktech.

Koheze má významný vliv na produktivitu a výsledky práce. Zároveň potvrzuje tvrzení, že koheze přispívá ke spokojenosti členů ve skupině, poskytuje mu pocit bezpečí a snižuje úzkost. Správným směrem ovlivňuje individuální sebehodnocení a sebereflexi. Každý účastník skupiny je zásadní jednotkou pro tvorbu skupiny a zároveň důležitým činitelem tvorby skupinové koheze. A každý, do posledního či nejmladšího člena, by měl cítit, že svou přítomností může cokoli důležitého ovlivnit a kdykoliv poskytnout skupině to, co potřebuje. Tímto dochází k vytvoření „stavu skupinové sebeakceptace, tedy k objevu skupinové sounáležitosti a k pocitům radosti a zájmu o druhé“ (Kožnar, 1992, s. 136).

3.1.3 FAKTORY PŘISPÍVAJÍCÍ K TÝMOVÉ A SKUPINOVÉ KOHEZI A TENZI

Podle řady výzkumů i příkladů z praxe může být uvedeno hned několik faktorů, které jsou zásadní pro vývoj skupinové dynamiky. Ze skutečností, které jsou známé z praxe, lze říct, že platí pravidlo – pokud se členové týmu vzájemně respektují, znají se a zajímají se o své kolegy či kolegyně, tím se křivka spokojenosti uvnitř skupiny nemění. Ačkoliv může být faktor vývojové fáze věku taktéž ovlivňující, toto pravidlo platí napříč všemi věkovými kategoriemi.

Dle Jamese Trotzera, kterého cituje Kožnar (1992, s. 135) je pro skupinu zásadním faktorem první krok, který se uvádí jako pozitivní zkušenost s přijetím mezi ostatní členy a na základě této zkušenosti se mohou vyvíjet vztahy uvnitř skupiny, které se postupem času upevňují nebo zanikají. A od tohoto pevného bodu se buduje a rozvíjí skupinová koheze. Zásadním faktorem, který na první pohled není patrný je správné složení skupiny a vzájemná tolerance. Skupině podvědomě záleží také na formulování a vytyčování skupinových cílů, které zahrnují body právě k jejímu dosažení (jako např. musí být dosažena týmovou spoluprací nebo poražení protivníka).

Z jiného úhlu pohledu se na problematiku podíval Kožnar (1992, s. 137), který popsal celky, které ovlivňovaly atraktivitu skupiny pro její členy. V očích člena by skupina měla být viděna jako schopna vyhovět jeho osobním potřebám, dále by ve skupině měly převládat pozitivní, kamarádské vztahy, které mu jsou sebevědomým ukazatelem jeho jedinečného postavení. Kožnar (1992, s. 139–141) uvádí jako další pozitivní faktory zvyšující kohezi snadnější adaptaci lidí a komunikaci s nimi. Nadále zmiňuje křivku přímé úměry spojenou se společnými zážitky. Čím více společných zážitků, které nechají v aktérech citový odraz, proběhne, tím více se zvyšuje koheze a zároveň také integrace skupiny (Kožnar, 1992, s. 141). Stanislav Kratochvíl (2006, s. 209) se ve své publikaci ztotožňuje s některými potřebami a dále doplňuje dalších z nich. Jako příklady jsou uvedeny viditelné přínosy, kterými jsou výsledky členství a jejich výhodné využití ve společnosti. Nebo dostatečně motivované chování, které proběhlo v rámci přijetí do skupiny, a s tím je spojena pozitivní a uvolněná nálada ve skupině.

V rámci faktorů přispívajících ke skupinové kohezi se poprvé v publikacích setkáváme s myšlenkou soupeření s jinými skupinami. Pro jedince by mělo být atraktivní změřit síly s jinými členy mimo skupinu. Neobliba ostatních skupin může být popisována jako dalším činitelem, který zvyšuje kohezi. Skupina se v tomto směru zoceluje a přichází uvědomění, že společně tvoří výjimečnou skupinu lidí, která může v různých směrech působit jako neporazitelná.

Pokud existují faktory, které pozitivně ovlivňují kohezi skupiny, naproti tomu musí existovat jevy, které ji naopak budou snižovat a podporovat tím výskyt tenze. A obecně lze říci, že pokud ve skupinové struktuře nejsou k nalezení všechny výše uvedené faktory, skupinová dynamika zahrnující kohezi klesá. Klesá aktivita, radost z členství a dalších aspekty. Později se mohou objevit negace, které přispívají k rozpadnutí skupiny. Pokud se jedinec spoléhá pouze sám na sebe, může se tím dostavit pocit méněcennosti nebo nedostatečná důvěra ze strany skupiny. Opačným případem je situace, kdy si členové jsou svým postavením příliš jistí a nabývají dojmu, že skupina vše zvládne i bez jejich pomoci. Jako další konkrétní příklady Irwin D. Yalom (2007, s. 265) uvedl opakované pozdní příchody na tréninky nebo až úplné vynechání společných aktivit. Důležitým negativním vlivem je uvedena tvorba jiných skupin uvnitř velké skupiny, kterému se podrobně věnuje jedna z kapitol práce. Z vlastní zkušenosti autorky je známo, že o tento případ se jedná především u ženských

a dívčích kolektivů. Mužské kolektivy však žádnou výjimku v tomto případě nepředstavují. Další nepříjemností pro skupinu mohou být vícečetné útoky na jednoho člena.

3.2 SKUPINOVÁ ATMOSFÉRA

Atmosféra skupiny je s tématem sledování skupinové dynamiky velmi pevně spojena a zároveň je aspektem, který ji spoluvytváří. Skupinová atmosféra je další důležitý prvek, který může působit negativně, tak pozitivně. Jedná se o ukazatel nálady v týmu a emocionální rozpoložení jednotlivých hráček a týmu celkově. Lze pozorovat, s jakou chutí vstupují hráčky do zápasů a tréninků a s jakou náladou odcházejí po skončení hracích a tréninkových jednotek. Atmosféra je ve skupině velmi proměnlivým aspektem. Ve všech případech by ale měla převažovat skupinová atmosféra pozitivní.

Ideální skupinová atmosféra se tvoří již od sebepoznání jednotlivých členů. Pokud člověk cítí pocit jistoty, poté snadněji spolupracuje a komunikuje s ostatními a mnohem snadněji se lidsky otevírá, tím dochází ke zvětšení důvěry a posilování vztahů (Kožnar, 1992, s. 166). Skupina mu naopak poskytne důležitou zpětnou vazbu a potřebnou oporu při objevování nových forem svého chování a sebereflexi.

Kožnar (1992, s. 165) ve své publikaci uvádí hned několik zdrojů, díky nimž se utváří skupinová atmosféra. Klíčovými prvky je vedení skupiny ať už trenérem nebo například kapitánem týmu, a také již zmíněné pojmy koheze a tenze ve skupině. Vedle toho jsou zde jiné prvky, jakými jsou složení skupiny, cíle nebo jednotlivé role a spolupráce. Tvorba atmosféry v kolektivu je také spojena s formováním kontaktů mezi členy skupiny.

Míra ovlivnění má mnoho možností a podob. Důležitými faktory jsou týmové role a vůdce skupiny. Vůdčí osobnost skupiny má zcela zásadní možnosti ke změně skupinové atmosféry. Jeho cílem by mělo být zajištění pocitu důležitosti a skupinové jistoty u všech členů v týmu. Pokud bude ve skupině zcela normální, pohodová atmosféra, jeho tým přinese co nejlepší výsledky. Zatímco v opačném případě mohou vznikat nežádoucí problémy (Řezáč, 1998, s. 170).

3.3 PROBLEMATIKA PODSKUPIN

Ačkoliv může skupina působit jako celek, v pomyslném jádru, budou vytvořeny malé podskupiny. Tvorba podskupin je popisována převážně jako ohrožující faktor soudržnosti a pokud dojde ke vzájemným soubojům mezi podskupinami, může to v krajních případech

vyvolat až rozpad skupiny. A pokud se k podskupinám přidají také noví členové, kteří přijdou do zaběhnuté negativní atmosféry, přichází s nimi impulz, který vede k navýšení skupinové tenze. Množství podskupin může narůstat v závislosti na velikosti skupiny. Čím větší bude, tím se objevují silnější tendence k vytvoření podskupin (Kožnar, 1992, s. 189). Přirozeným pozorováním situací lze vyvodit závěry o tom, že se spolu sblíží ti, kteří mají něco společného, tj. pohlaví, věk, společné úkoly a činnosti mimo skupinu. Nebo také ti, kteří chtějí něco změnit.

Podskupiny nemusí ihned představovat pro skupinu zlo. To nastává v případě, pokud se podskupina vytvoří za účelem opozice. Ta ve většině případů nesouhlasí například s vedením, cíli nebo postupy. Ve fotbalovém týmu to může být projevováno přihráváním pouze „svým“ spoluhráčkám.

Podskupiny svým chováním, uvedené výše, nepodporují zásady skupinové dynamiky. Naopak, pokud se jednotlivé podskupiny shodnou na zlepšení skupinového jednání, může i tento aspekt více zefektivnit fungování skupiny. Výskytu podskupin nelze zabránit, ale efektivní práci i s vytvořenými podskupinami jsou stanovené cíle reálné.

3.4 VŮDČÍ OSOBA SKUPINY (TRENÉR, KAPITÁN MUŽSTVA)

Vedoucí osoba skupiny, což mohou být v případě tématu práce, především trenér a kapitán mužstva jsou pro tým nesmírně důležití. Jsou to nezpochybnitelně vůdčí síly, které celému týmu napomáhají k co nejlepším výkonům, ale také podporují a formulují týmového ducha a sílu, se kterou se tým bude prezentovat při soubojích se soupeři. Různou mírou zasahují do motivace a vytváření pevných týmových vztahů. Trenér ukazuje správnou cestu k výkonům, zatímco kapitán by měl správně motivovat a udržovat tým pohromadě. Především trenér je důležitý v otázce soudržnosti a rivality. Pro tým představuje osobu, která je pro hráče a hráčky důležitá jak po fyzické, tak psychické stránce.

Podle Petersona (1978, in Kožnar, 1992) jsou zásadní dovednosti a schopnosti, mezi které neodmyslitelně patří základní i podrobné vědomosti o organizaci skupiny a aktivit, plánování, vytyčení cílů, výběr a prvotní složení skupiny. K vedení skupiny mu napomáhají jeho charakterové rysy, které by měly obsahovat empatii, vřelost nebo emocionální zralost, která se projevuje například pokorným jednáním, kdy v různých situacích dokáže na první místo hodnot dostat prospěch druhého člověka (Lakomá, 1993).

Pozice vedoucího týmu by měla být obhajována neustálou aktivní prací v týmu a příkladnou spoluprací by měl být vzorem pro další členy. Měl by si umět vymezit hranice vztahů uvnitř týmu k jeho vlastní osobě, aby nedošlo v nerovnocennosti. A určitým způsobem by měl umět reagovat na všechny situace pohotovým, alternativním jednáním (Rieger, 2007). Tvrzení o vedoucím skupiny jako jeden z faktorů, které zvyšují kohezi potvrzují také odborníci Hansen, Warner a Smithová (1980, in Kožnar, 1992, s. 138). Ostatní členové ho mohou vnímat jako spojovací článek napomáhající k vzájemnému propojení mezi ostatními členy.

Pokud ve skupině převládá nespokojenost s jeho vedením, může konflikt vzniknout mezi vedoucím skupiny a skupinou prostřednictvím bojkotového chování. Projevy tohoto chování může zahrnovat nedostatečnou aktivitu ve skupinových cílech nebo porušování stanovených týmových pravidel. Ostatní členové se trenéra snaží zaujmout za pomoci různých způsobů. Ve správném případě se snaží zaujmout prostřednictvím perfektních sportovních výkonů. Běžné jsou ale i případy, kdy se oblíbenost trenéra měla dostavit po chování, které nesplňovalo fair-play.

4 CÍL VÝZKUMU

Empirická část práce si klade za cíl poskytnout ucelené informace na pohled rivality a soudržnosti hráček fotbalu v mladším školním věku. S pomocí dílčích výzkumných otázek se práce snaží objasnit a získat závěry, které stanovují míru skupinové dynamiky.

Cílem této práce bylo zjistit, do jaké míry se rivalita a soudržnost objevuje v týmu hráček v mladším školním věku.

Výsledky následovně mohou poskytnout užitečné informace pro trenéry a jejich následující práci se skupinou. Zároveň mohou poskytnout zpětnou vazbu pro hráčky a jejich sebereflexi. Cílem této práce je přispět k lepšímu porozumění vztahů uvnitř skupiny a celkové dynamice týmu, s důrazem na kohezi a tenzi.

4.1 DEFINICE VÝZKUMNÉHO PROBLÉMU

Pro naplnění výzkumného cíle bylo nutno stanovit si dílčí výzkumné otázky, které naplní hlavní cíl práce. Pro jeho objasnění byly stanoveny následující otázky:

1. Zmapovat subjektivní postoje hráček fotbalu k soudržnosti a rivalitě v týmu
2. Zda má koheze či rivalita dopad na výkon týmu
3. Jak hráčky řeší problémové situace v týmu a jak se přitom cítí
4. Jak hráčky vnímají své postavení v týmu a jak se cítí při jeho fungování

4.2 METODY VÝZKUMU

Metodou výzkumu byl kvantitativní výzkum, doplněný kvalitativním výzkumem, jehož analýza proběhla metodou trsování, a to zejména kvůli souhrnu odpovědí, které autorka dotazníku získala. Tímto procesem vznikly obecně zformované závěry, především díky kategorizaci (Milovský, 2006, s. 221).

Pro tyto specifické typy výzkumu bylo zvoleno dotazníkové šetření, při kterém byl využit dotazník vlastní konstrukce. Dotazník obsahoval 4 uzavřené strukturované položky, včetně 15 polytomických položek, umožňující respondentům výběr ze dvou a více odpovědí. V závěru šetření byly zastoupeny 2 otevřené otázky (Chráška, 2016, s. 158). Veškeré získané materiály byly důkladně kontrolovány, aby nebyl překročen předepsaný počet odpovědí v otázkách, čímž byla eliminována nekorektnost. V rámci otevřených odpovědí byly eliminovány nekonkrétní odpovědi a byla vyzdvižována věcnost.

Dotazník se zaměřoval na odhalení podstaty zkoumané problematiky a předpokládá se, že efektivně zachycoval relevantní informace. Z hlediska validity a spolehlivosti je z pohledu autorky dotazník považován za vyhovující (Chráska, 2016, s. 164).

4.4 CHARAKTERISTIKA RESPONDENTŮ

Výzkumného šetření se zúčastnily hráčky působící v klubu TJ Jiskra Domažlice, přičemž byla stanovena věková hranice od 9 do 12 let. Oslovení a žádost o vyplnění dotazníku proběhla formou písemného dotazníku, vždy po skončení tréninkové jednotky. Respondent se do styku s tazatelem dostal pouze v případě zadání dotazníku, čímž byla zajištěna větší míra otevřenosti odpovědí. Taktéž bylo zajištěno prostředí, aby nedocházelo ke styku s ostatními a ovlivnění odpovědí jinými spoluhráčkami. Vznikla tak možnost si odpovědi více promyslet. Návratnost byla důkladně kontrolována.

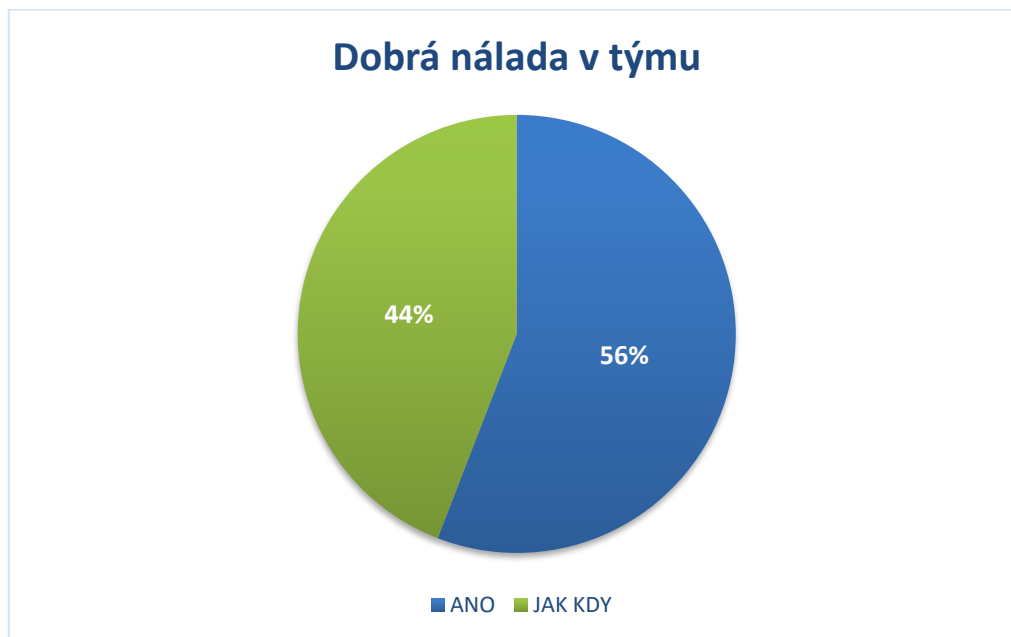
4.5 SBĚR A ZPRACOVÁNÍ DAT

Sběr dat probíhal v období od 8. listopadu do 8. prosince 2023. Předtím proběhla v počtu tří hráček předvýzkumná studie pro zjištění časové náročnosti, srozumitelnosti otázek a zajištění efektivních výsledků. Při provádění průzkumu byly dodrženy etické principy. Souhlas dětí s účastí na výzkumu by zajištěn podáním přehledných informací o účelu výzkumu a jeho průběhu. Jejich souhlas byl dobrovolný. Děti měly také možnost odmítnout účast. Tím byl dotazník proveden také s ohledem na respekt k jejich právům.

Pro analýzu a interpretaci získaných dat bylo využito 21 grafů, které zohledňovaly absolutní i relativní četnosti odpovědí. Validita a reliabilita použitých metod byly zajištěny v souladu s metodologickými principy, což poskytlo pevný rámec pro vědecký přístup k vyhodnocení výsledků (Chráska, 2016, s. 165).

4.6 VÝSLEDKY VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

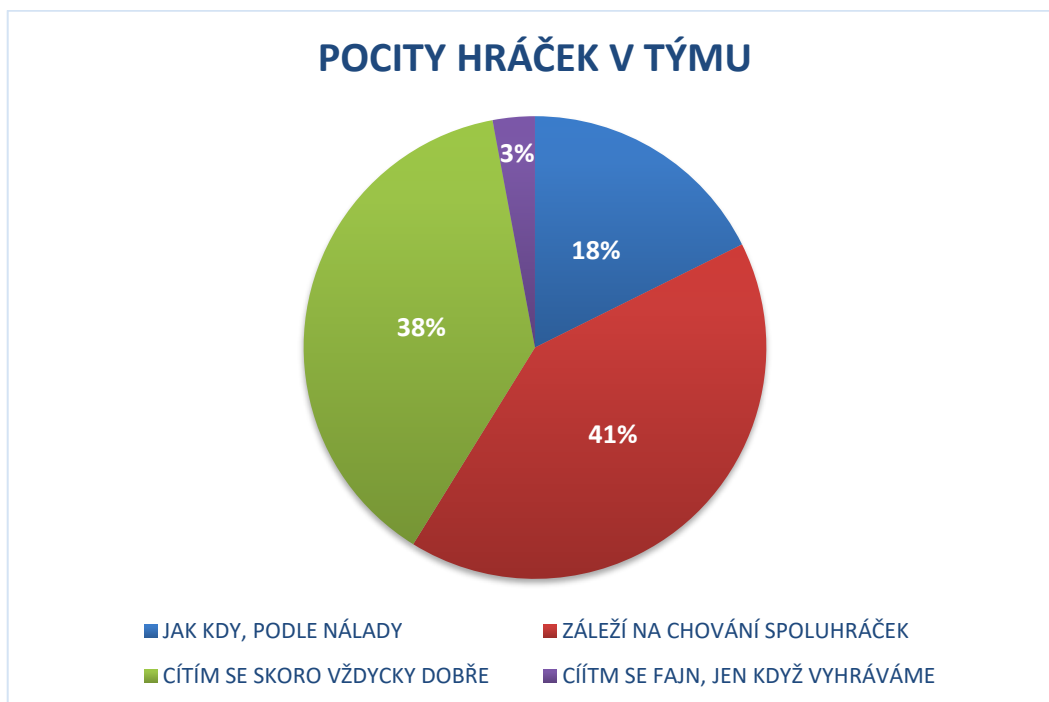
1. Myslíš si, že je ve tvém týmu dobrá nálada?

Graf 1: Volba z výběru posouzení dobré nálady v týmu

Z grafu sledující dobrou náladu v týmu je zřejmé, že větší polovina respondentů (56 % relativní četnosti) vnímá v týmu dobrou náladu. Výsledky dalších odpovědí „jak kdy“ (44 % relativní četnosti) naznačují nekonstantní náladu, která se může různě měnit. Odpověď „Ne“ není zastoupena.

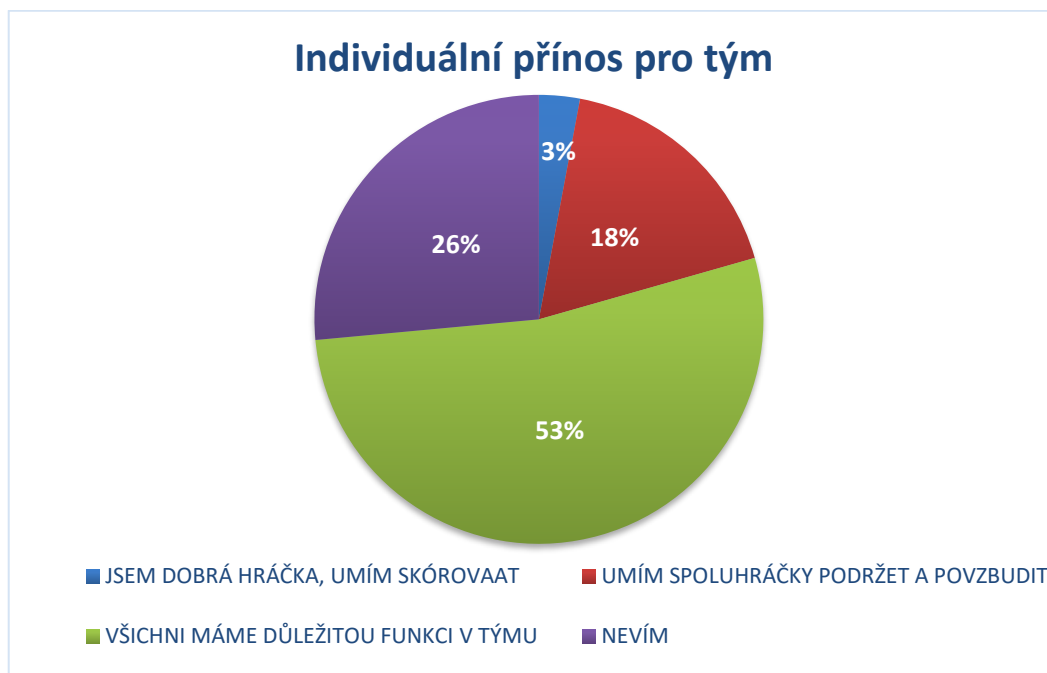
2. Jak se cítíš ve tvém týmu?

Graf 2: Volba z výběru pocitů v týmu

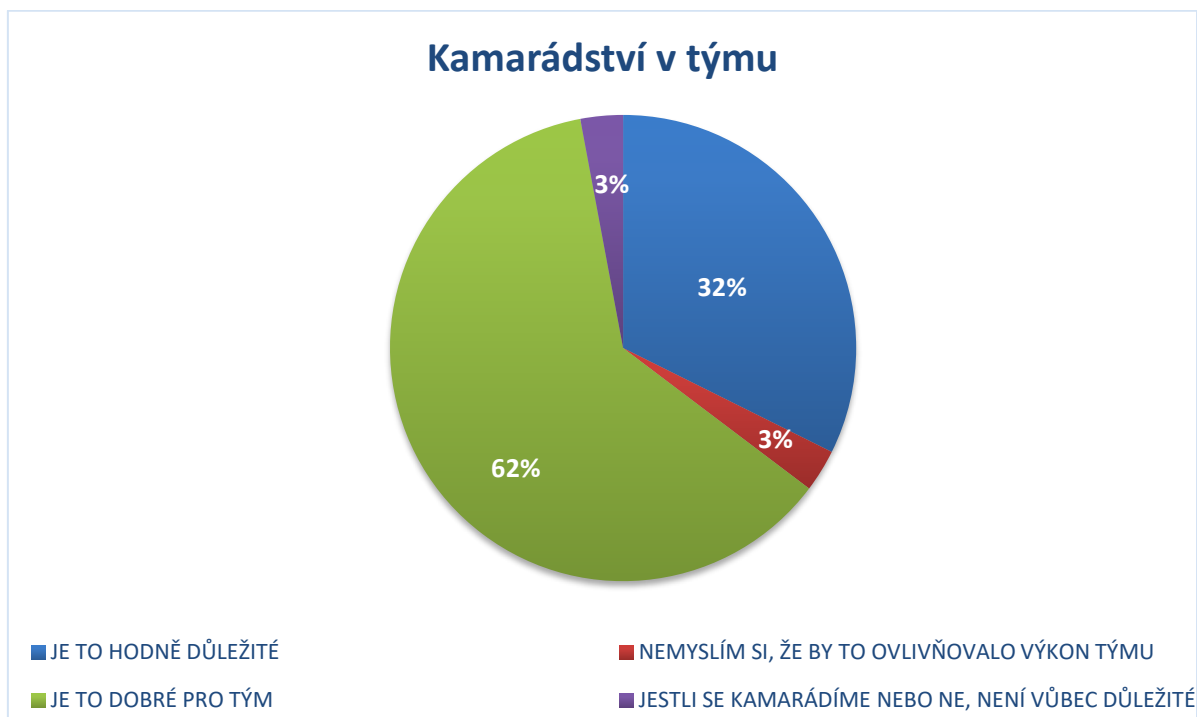
Graf porovnává psychické rozpoložení hráček v týmu. Nejpočetnější zastoupení je sledováno u odpovědi „záleží na chování spoluhráček“ (41 %), což poukazuje na klíčový faktor – chování ostatních členů v týmu, od kterého se následně odvíjí rozpoložení ostatních hráček. 38 % v relativní četnosti naznačuje převážně pozitivní pocity při působení v týmu. Pro další odpovídající jsou klíčové vlivy aktuální nálady či úspěchy ve hře, na kterých se následně odvíjí jejich nálada.

3. V čem si myslíš, že je tvůj největší přínos pro tým?

Graf 3: Volba z výběru posouzení vlastního přínosu pro tým

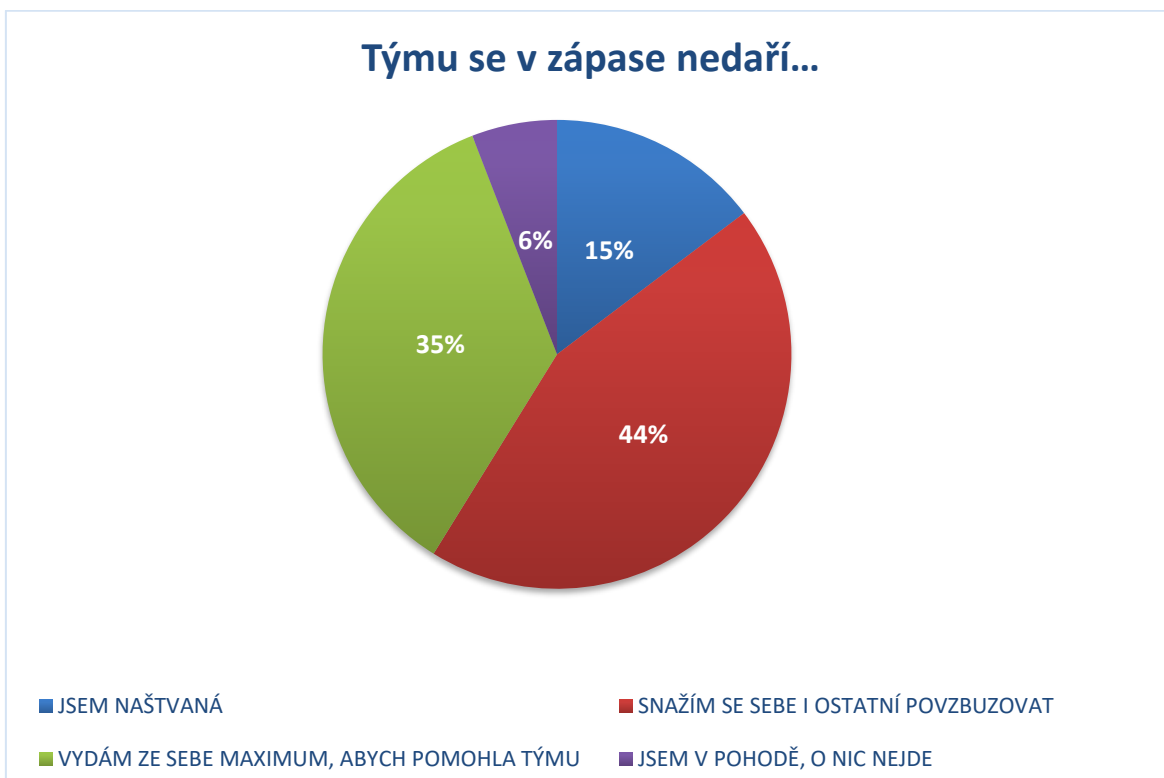
Graf porovnal individuální pohled na přínos pro tým. 43 % respondentů zdůraznilo kolektivní přínos všech členů týmu, což naznačuje míru soudržnosti týmu. Druhou nejpočetnější odpovědí byla odpověď „nevím“, která může být důsledkem nedostatečného vnímání vlastní role v týmu, či cílené vyhýbání se odpovědi na otázku. 18 % v relativní četnosti považuje za svou přednost podporu spoluhráček. Nejmenší skupina vidí své silné stránky v individuálních dovednostech.

4. Myslíš si, že je pro vítězství důležité, abyste byly všechny kamarádky?

Graf 4: Volba z výběru posouzení důležitosti kamarádství

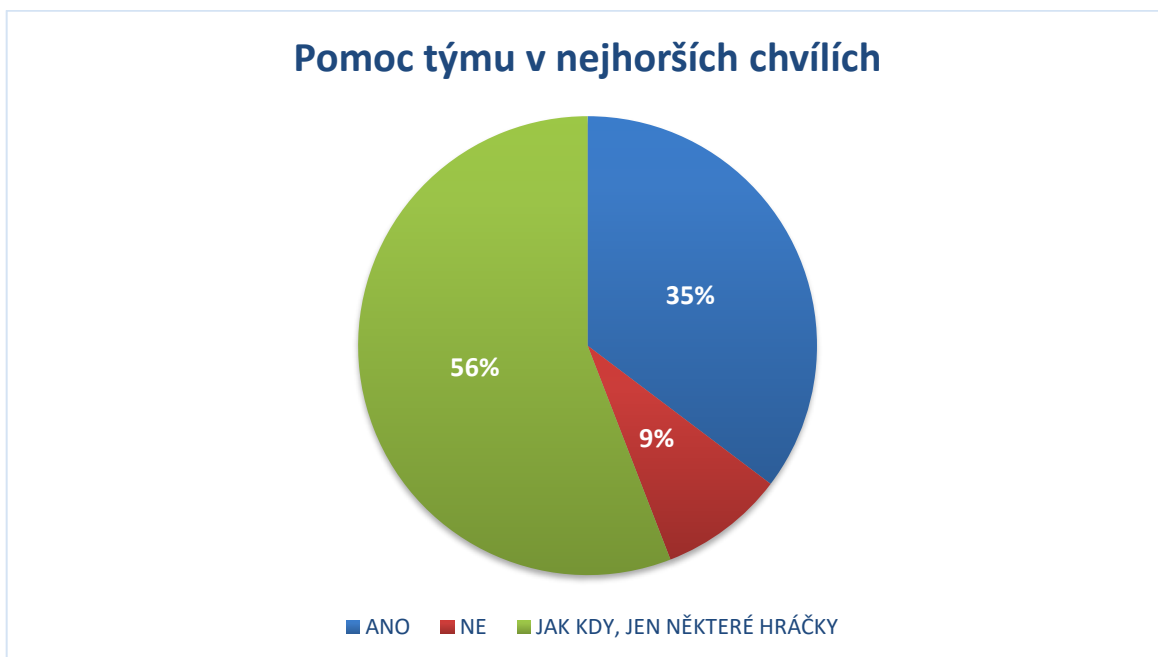
Ze získaných odpovědí lze interpretovat, že většina respondentů považuje přátelské vztahy za pozitivní a přínosné pro efektivní fungování týmu. Pro skupinu odpovídající „je to hodně důležité“ je přátelství považováno za klíčové. Zbývající odpovědi naznačují, že malé skupiny lidí si nemyslí, že přátelství je důležité pro tým a společné vítězství. Většina respondentů tento faktor vnímá jako klíčový pro týmový výkon.

5. Když se týmu v zápase nedaří...

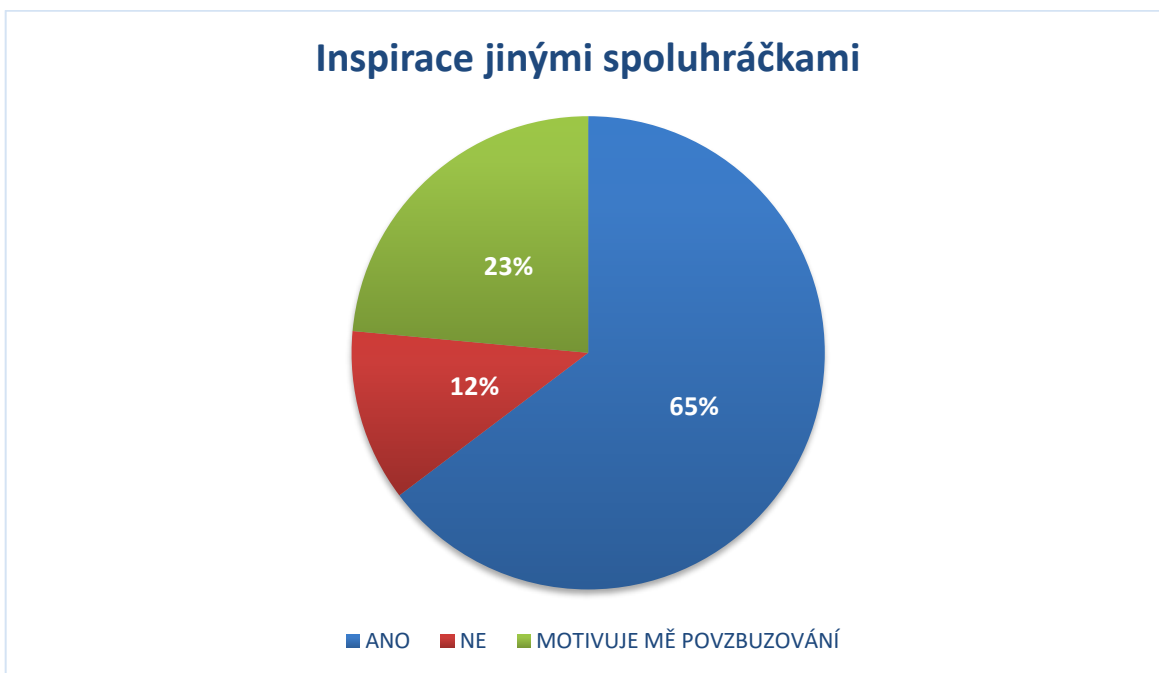
Graf 5: Volba z výběru reakce na neúspěch

Ze získaných odpovědí zpracovaných v grafu posoudit, že 44 % respondentů reaguje na neúspěch pozitivním stylem a snaží udržet dobrou atmosféru v týmu tím, že na prvním místě je motivace sebe i spoluhráček. Další početná skupina hráček se snaží jít týmu příkladem bojovným výkonem. 15 % v relativní četnosti na tuto skutečnost reaguje hněvem. Zbývající respondenti tuto situaci nevnímají jako nijak zásadní a stresující.

6. Dokáže ti tým pomoc v nejhorších chvílích?

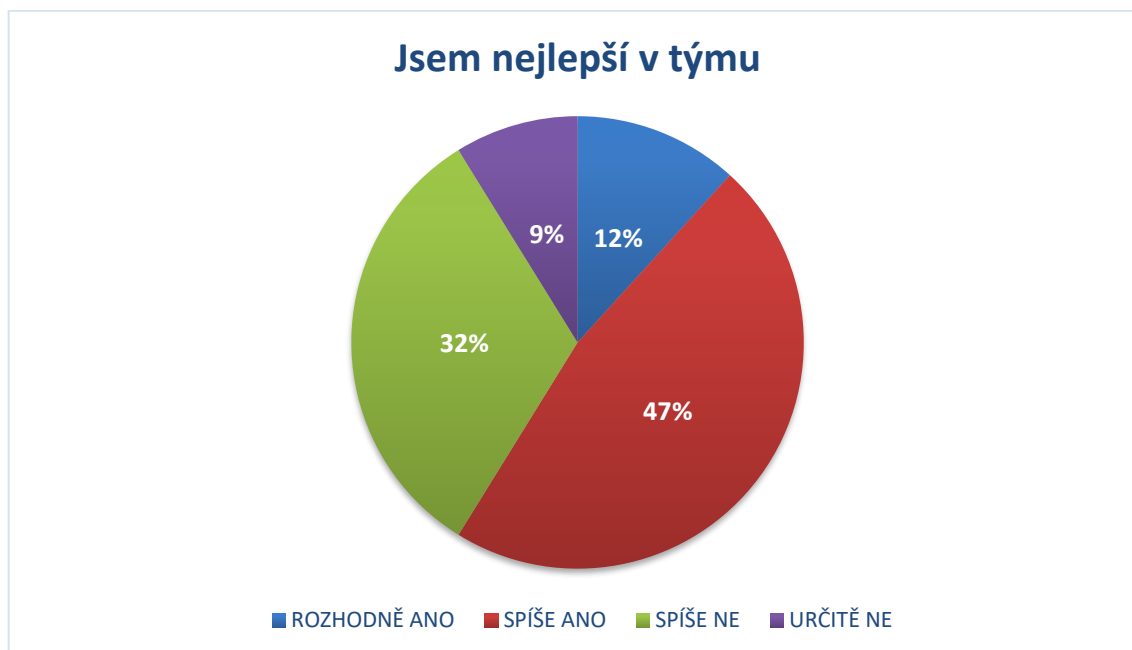
Graf 6: Volba z výběru schopnosti týmu pomoci hráčkám

Pozitivním výstupem této otázky je 35 % odpovídajících, kteří jsou přesvědčeni o síle týmu i v těch horších situacích, čímž se potvrzují silné vazby mezi hráčkami. 56 % v relativní četnosti naznačuje, že vztahy jsou u některých vazeb proměnlivé a mohou se tak spolehnout jen na některé hráčky, se kterými jsou větší kamarádky. 9 % v relativní četnosti vyhledávají jinou formu pomoci.

7. Je v týmu spoluhráčka, která tě motivuje a inspiruje?

Graf 7: Volba z výběru vnímaných možností inspirace v týmu

Z grafu je díky 65 % v relativní četnosti nejčastěji zastoupena odpověď „Ano“, která naznačuje podporující atmosféru v týmu a vnímání ostatních talentovaných spoluhráček. Význam správně vedené komunikace v týmu dokazuje dalších 24 % odpovídajících, které povzbuzuje motivace ze strany trenérů nebo ostatních hráček. Zbývajících 12 % v relativní četnosti nenalézá inspiraci v jiných činnostech či osobnostech.

8. Myslíš si, že patříš v týmu k nejlepším hráčkám?

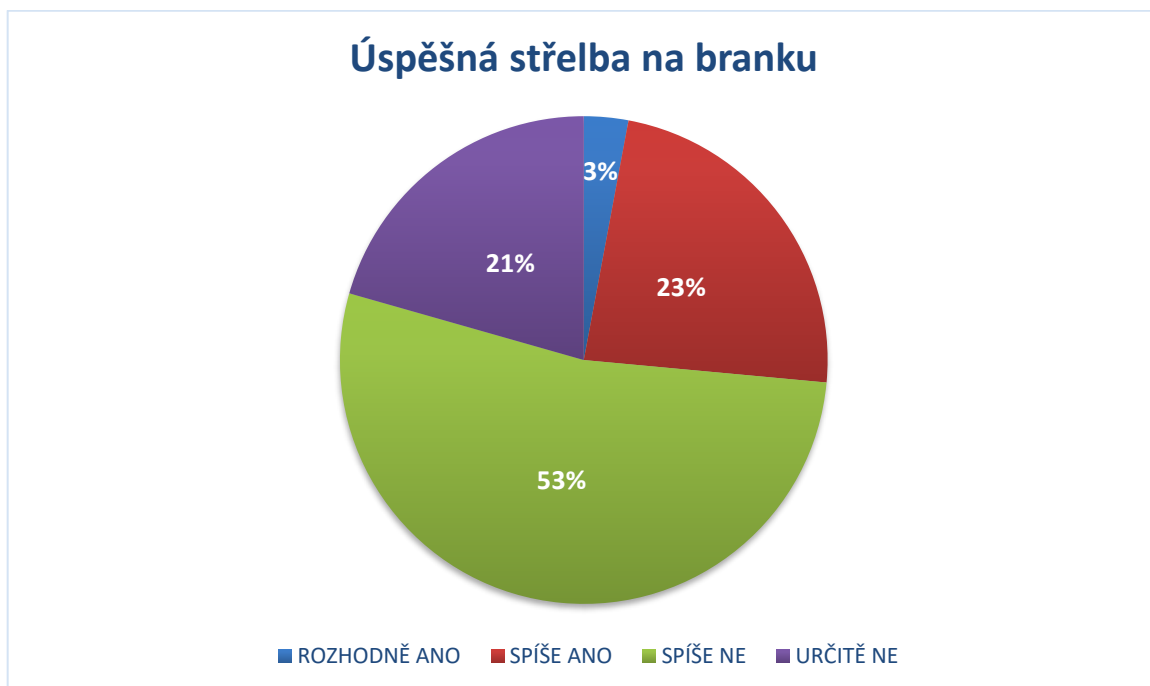
Graf 8: Volba z výběru posouzení vlastní výkonnosti

Z grafu jsou viditelné odpovědi odrážející se na sebevědomí hráček. Hráčky odpověďmi naznačují buď jistotu či nejistotu ve svém hráčském postavení uvnitř týmu. Sebevědomím disponuje 47 % hráček v relativní četnosti, menším naopak 32 %. Velkou rolí je zde individuální vnímání vlastního výkonu.

9. Je pro tebe důležitější vstřelit gól nebo vyhrát zápas?

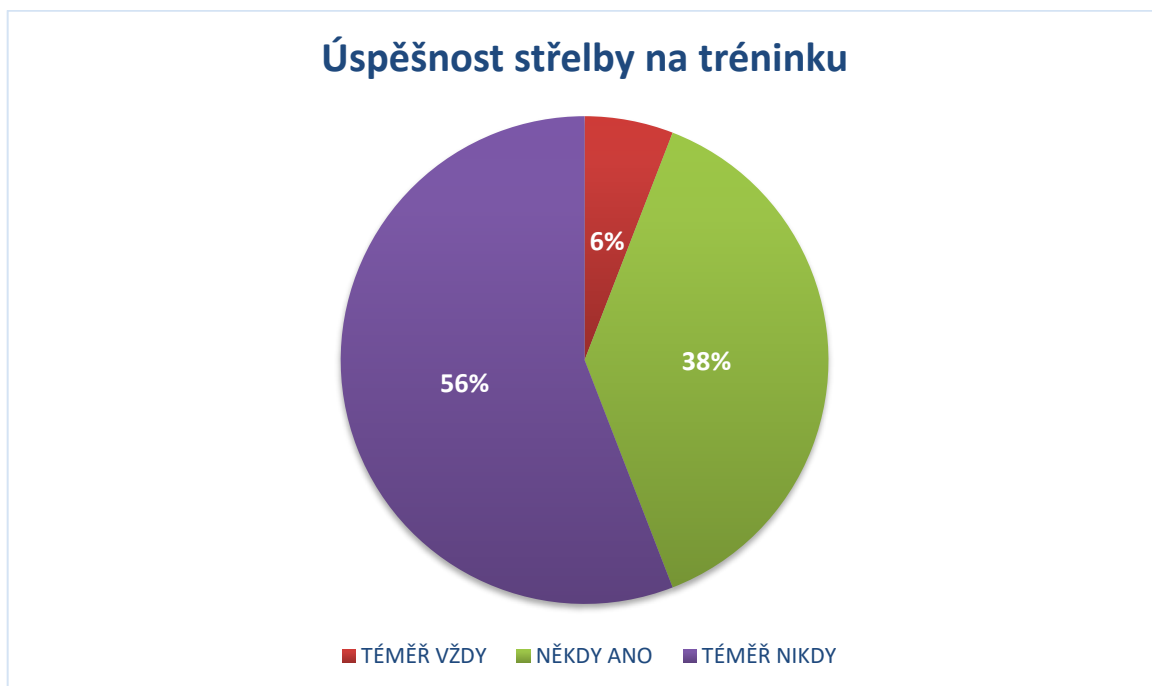
Graf 9: Volba z výběru vstřelení gólu nebo vítězství

Pro většinu hráček (68 % v relativní četnosti) je vítězství v zápase i vstřelená branka velmi důležitými. U 29 % odpovídajících má týmový úspěch větší hodnotu než vstřelená branka, což může být důkazem oblíbeného týmového úspěchu. U menšiny je osobní úspěch příjemnější a nikomu z odpovídajících to není jedno. Získané hodnoty odpovídají ve většině odpovědí preferenci týmového úspěchu.

10. Myslíš si, že tvá střelba na branku je nejlepší z týmu?

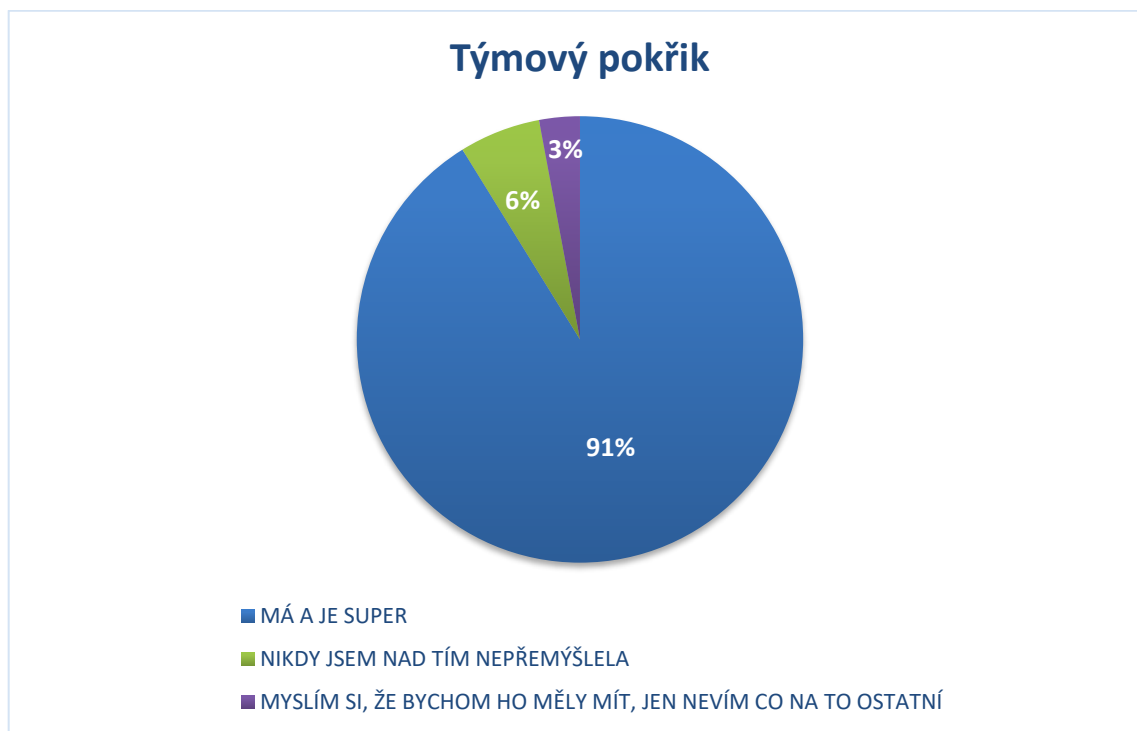
Graf 10: Volba z výběru posouzení vlastní střelby na branku v porovnání s ostatními

Ze získaných odpovědí se dají vyčíst různé postoje na otázku ohledně vlastní kvality střelby. 53 % odpovídajících si příliš nevěří nebo se projevuje skromné porovnání s ostatními členy týmu. Proto převažuje odpověď „spíše ne“. Ostatní hráčky si jsou při porovnání své vlastní střelby jistí a považují jí za nejlepší nebo nejhorší, nebo ji považují za pravděpodobně lepší.

11. Povede se ti na každém tréninku vstřelit 10 gólů?

Graf 11: Volba z výběru úspěšnosti střelby v tréninku

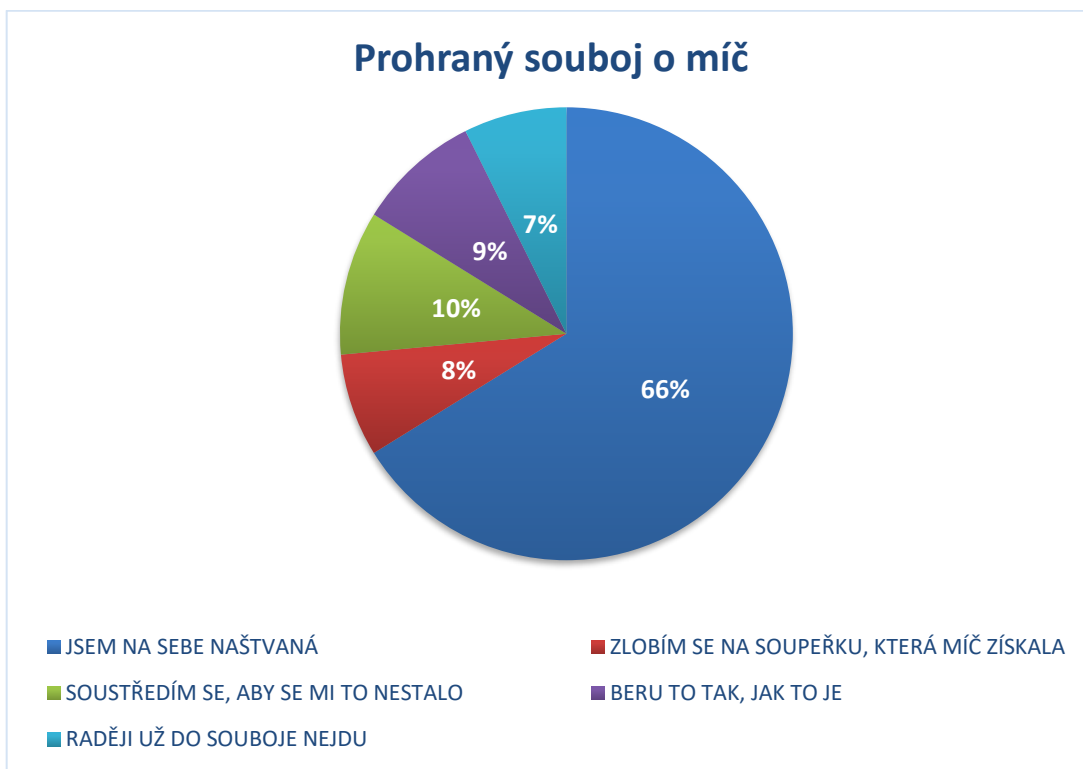
Z grafu je sledována různorodost odpovědí. Pro 56 % respondentů se mezník deseti gólů za jeden trénink zdá být jako nemožný nebo nepravděpodobný. Naopak nikdo není přesvědčen o tom, zda na každém tréninku vstřelí právě deset branek. Při neustálém opakování je deset gólů pro 6 % hráček téměř pravidlem, naopak 38 % ví, že se jim někdy tento mezník podařilo překonat, ale ne vždy se jim to povede zopakovat. Vše záleží na cíli tréninkové jednotky a povaze jednotlivých cvičení.

12. Má tvůj tým vítězný pokřik nebo gesto?

Graf 12: Volba z výběru ve vnímání týmového pokřiku

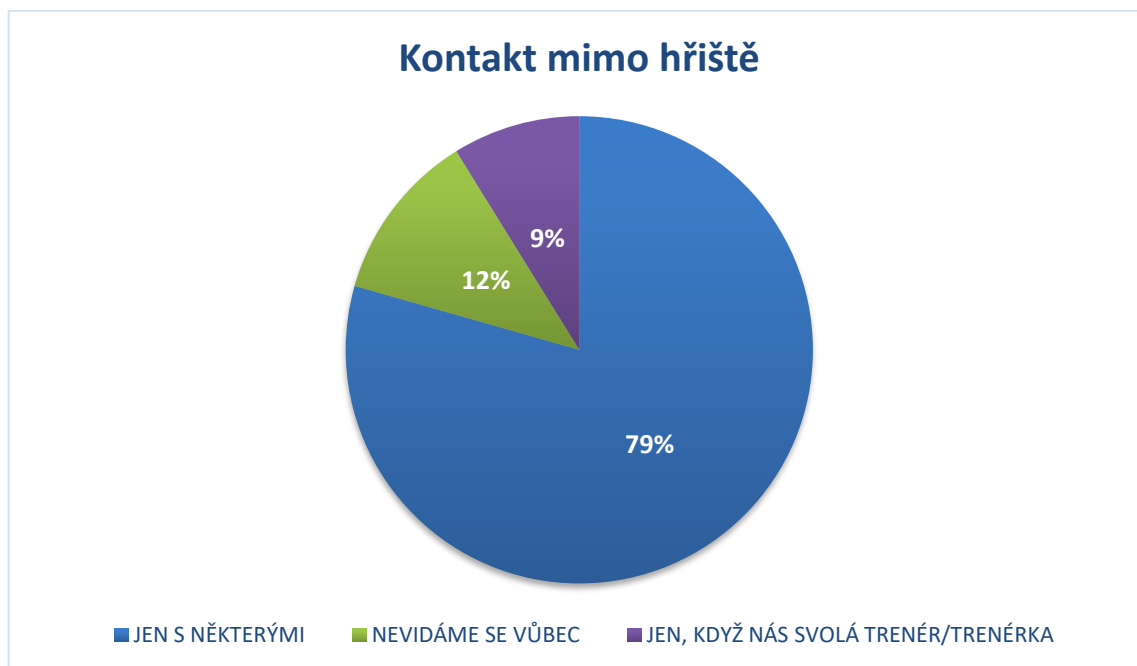
Většina získaných odpovědí odpovídá skutečnosti, že týmový pokřik je příjemnou záležitostí jejich společného fungování. Existuje ale i menší skupina hráček, které pokřik například neslyšely, a tudíž ho nemohou posoudit.

13. Jak ti je, když prohraješ souboj o míč?

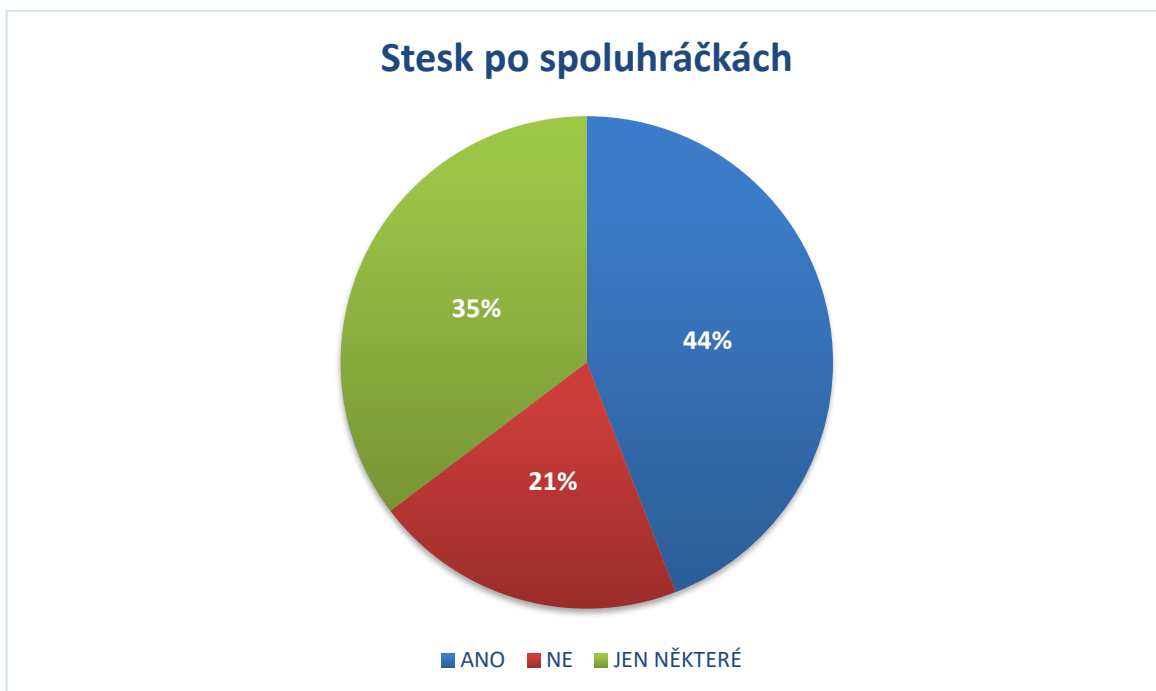
Graf 13: Volba z výběru reakce po prohraném souboji o míč

Z grafu lze posoudit různorodost reakcí na ztrátu míče během zápasu. Pro většinu (66 % v relativní četnosti) je prohraný souboj důvod ke vzteku sama na sebe. Pro další početnou skupinu je to motivace k tomu, aby se podobná situace už nikdy nestala. Menší počet hráček na tuto skutečnost reagují například rezignací nebo útekem od této nepříjemné situace.

14. Jsi ve styku se svými spoluhráčky i mimo tréninky a zápasy?

Graf 14: Volba z výběru o čase stráveném s hráčkami mimo hřiště

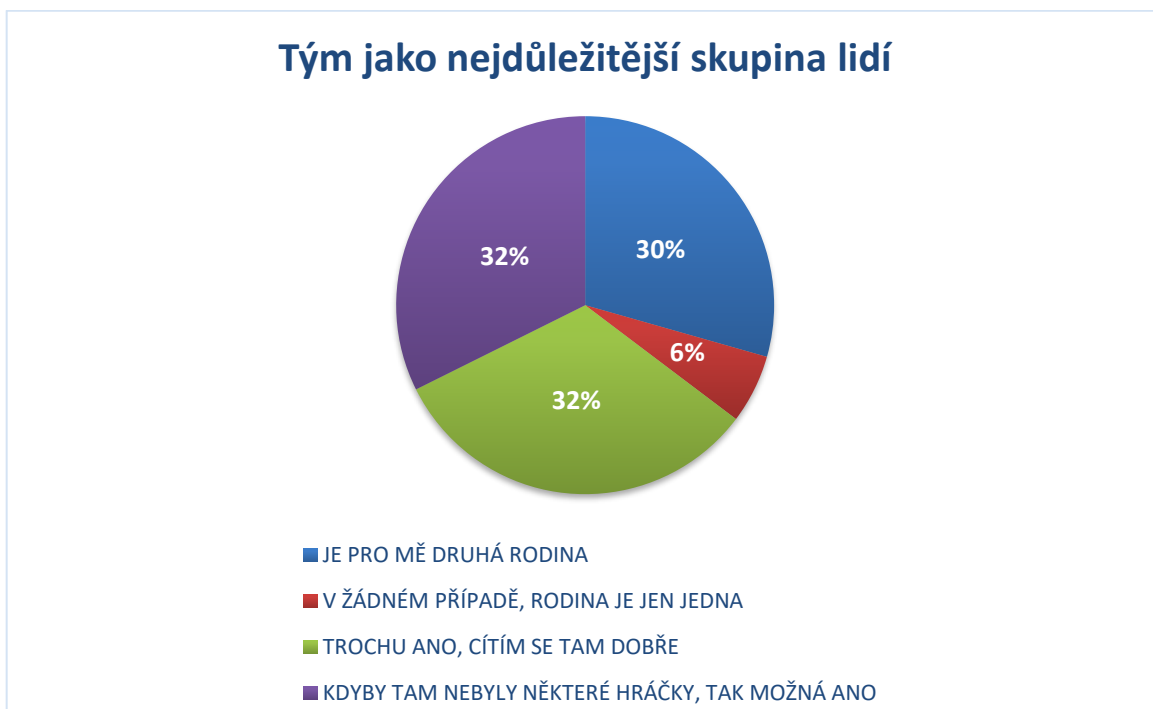
Většina hráček udržuje kontakt mimo zápasy a tréninky jen se svými vybranými spoluhráčkami, což naznačuje přítomnost menších skupin. Odpověď ohledně pravidelnosti nebyla zastoupena. Což doplňují odpovědi „nevidáme se vůbec“ a „jen, když nás svolá trenér/trenérka“. Kontakt mimo hřiště závisí na organizaci trenéra či otevřenosti menších skupin k ostatním členům týmu.

15. Chybí ti v období pauzy tvé spoluhráčky?

Graf 15: Volba z výběru pocitů v období pauzy

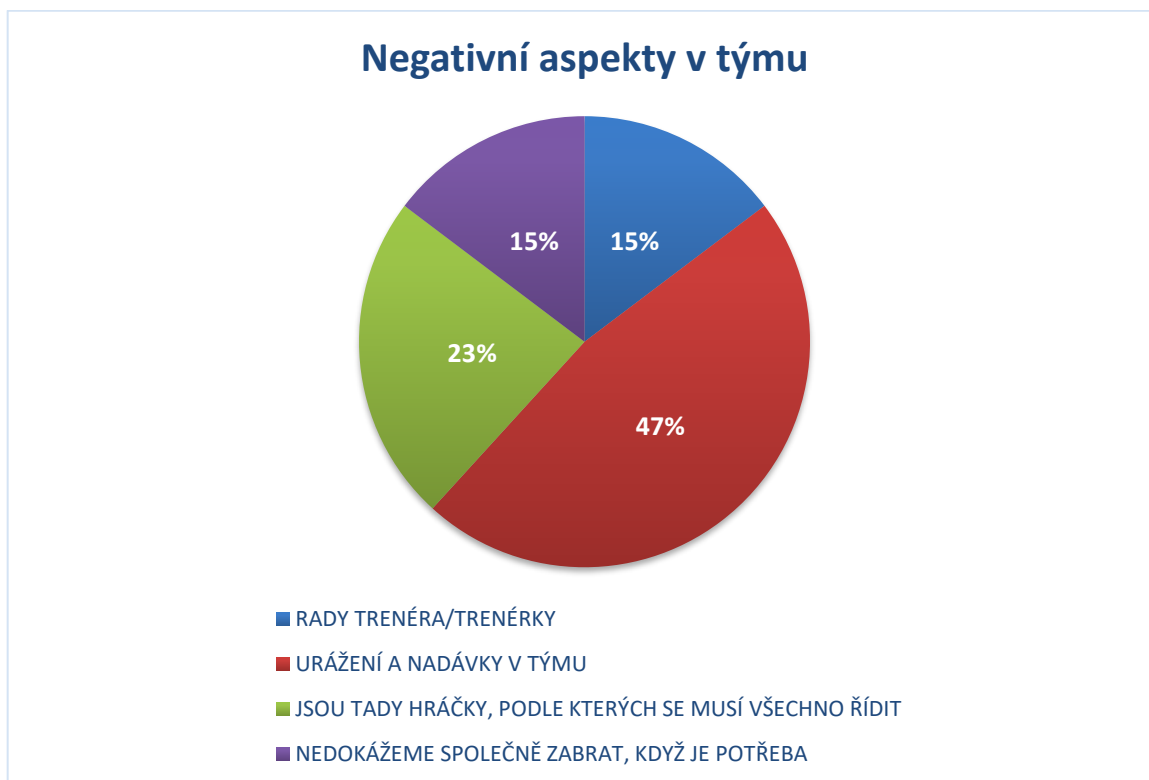
Z grafu je posouzena různá míra stesku po spoluhráčkách. Některé hráčky potřebují kontakt se svými spoluhráčkami. Vedle nich působí hráčky, které jsou fixované pouze na vybrané osoby. 21 % v relativní četnosti nepocituje v období pauzy výrazný stesk nebo potřebu styku s ostatními.

16. Je pro tebe tvůj tým nejdůležitější skupina lidí, mimo rodinu?

Graf 16: Volba z výběru hodnocení důležitosti v týmu

Z grafu je zřejmé, že pro určitou část hráček je posouzení otázky důležitá přítomnost či nepřítomnost určitých hráček. Pro stejně velkou část je tým a jeho prostředí důležitý, ale nepokládají ho za mimořádný. Pro značnou skupinu hráček je tým jedna z nejdůležitějších skupin v jejich životě a v týmu se cítí velmi dobře. 6 % v relativní četnosti by v každém případě upřednostnilo rodinu před zájmovou skupinou.

17. Co tě nejvíc na týmu rozčiluje a vadí?

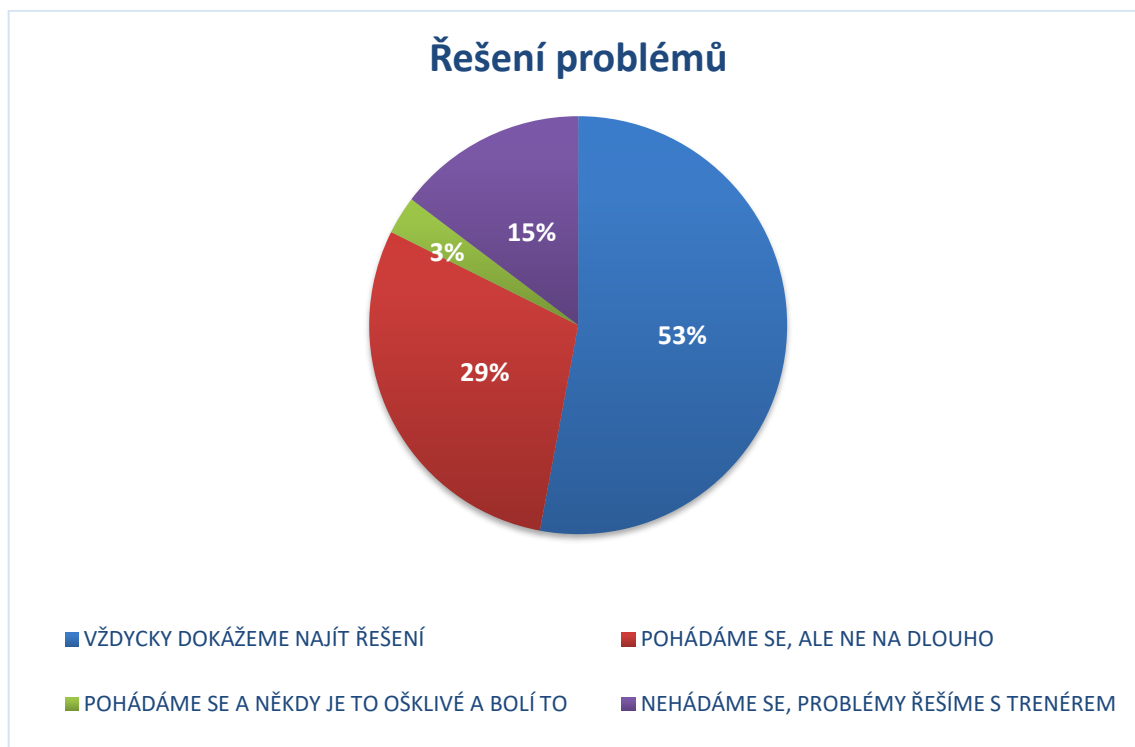
Graf 17: Volba z výběru negativních faktorů v týmu

Z grafu vyplývá, že největším problémem je negativní komunikace mezi hráčkami. Urážky a nadávání v týmu mohou nejvíce poškodit skupinovou dynamiku. Další odpovědi upozorňují na chování jiných hráček, které dominují nad ostatními a tím se snižuje skupinová koheze. Rady trenéra/trenérky jsou pro skupinu 15 % hráček urážející či nepříjemné. Stejný počet hráček štvě skutečnost, když tým nedokáže společně spolupracovat, když to nejvíce potřebuje.

18. Pokud tě někdo v týmu štve...

Graf 18: Volba z výběru reakce na negativní chování v týmu

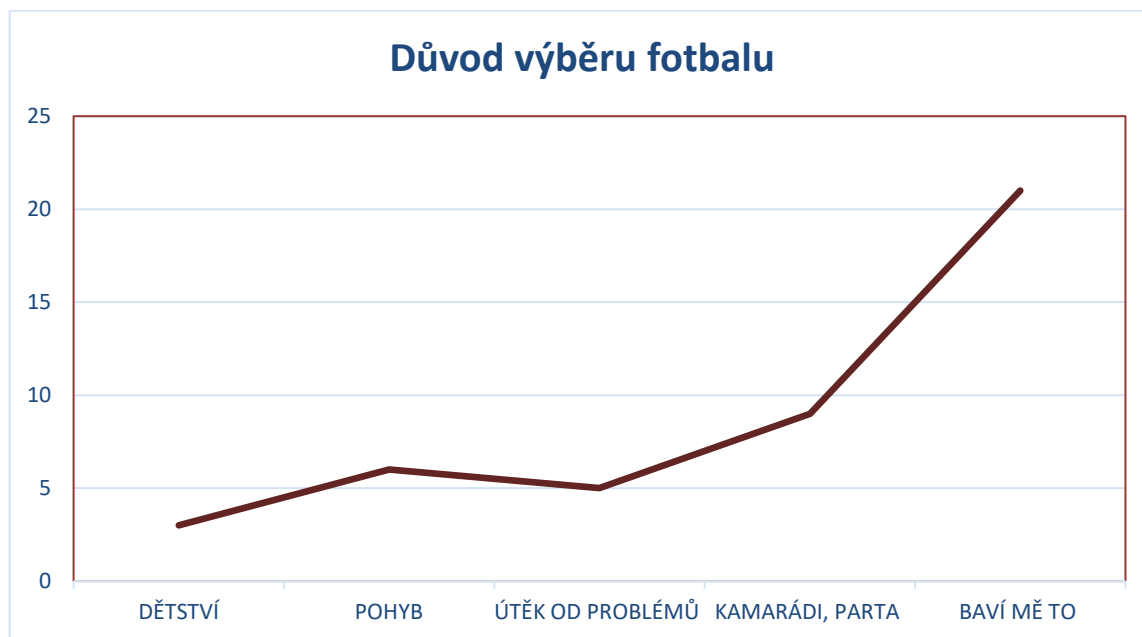
V rámci řešení problému převládá odpověď „co nejdřív si to s ním narovinu vyříkám“, z toho vyplývá, že hráčky mají rády okamžité řešení problému otevřenou komunikací. V některých případech situaci řeší trenér. Jiní to řeší způsobem, kdy dotyčné ve hře nepřihrají.

19. Jak mezi sebou v týmu jako hráčky řešíte problémy?

Graf 19: Volba z výběru možností řešení problémů v týmu

Většina týmu řeší problémy společným kompromisem. Pokud je problém intenzivnější, pomoc je nalezena u trenéra. Pro skupinu respondentů 29 % v relativní četnosti jsou hádky běžné, ale konflikty se vyřeší rychle. Pro všechny jsou hádky nepříjemné, ale skupina 3 % dětí z celkově dotazovaných hádky vnímá intenzivněji.

20. Napiš, proč ráda hraješ fotbal...

Graf 20: Sdílené důvody výběru fotbalu

Pozitivním výsledkem je nejpočetněji zastoupena zábava a radost ze samotné hry, což by pro děti mělo být nejdůležitějším důvodem, proč si sport vybírají. Pohyb je pro děti zásadní, proto je pozitivní, že rádi sportují a hýbají se. Míru soudržnosti dokazují odpovědi o kamarádství a partě, která tvoří podstatnou část týmu. Dlouhodobý vztah se sportem dokazují odpovědi, že dotazovaní se věnují fotbalu již od dětství a menší skupinou je fotbal vnímán jako útek od problémů, či ulehčení jejich momentálního psychického rozpoložení.

21. Napiš sem, co bys chtěla týmu říct, ale nemáš na to odvalu:

Graf 21: Libovolné sdělení k týmu

Souhrn získaných odpovědí naznačuje určité nepokoje v týmu, protože větší část respondentů je nespokojena s chováním v týmu a přála by si jeho změnu k lepšímu. Některé odpovědi naznačují návrhy společných aktivit, které by chování mohlo napravit a posílit týmovou soudržnost. Někteří chtějí týmu pomoci prostřednictvím povzbudivého sdělení. Jiní si naopak přejí lepší předvedené výkony. Část odpovídajících vyjádřila své pocity pomocí odpovědi „Mám vás ráda.“

ZÁVĚR

Tato práce se věnovala rivalitě a soudržnosti hráček fotbalu v mladším školním věku. Pro praktickou část byl zvolen cíl práce, do jaké míry se rivalita a soudržnost objevuje v týmu hráček v mladším školním věku.

Teoretická část obsahovala charakteristiku mladšího školního věku a její fyzické, sociální i psychologické náležitosti. Druhá kapitola popisovala fotbal jako jednu z nejrozšířenějších aktivit pro malé děti, třetí kapitola se zabývala sociální dynamikou skupiny s nejčastějším odkazem na rivalitu a soudržnost nebo prvky, které tyto jevy mohou zvyšovat či naopak snižovat.

Pro získání dat byl vytvořen dotazník vlastní konstrukce a respondenty byly hráčky fotbalu v mladším školním věku. Získaná data byla z velké části zpracována kvantitativní metodou pomocí absolutní a relativní četnosti. Doplnila je data kvalitativního výzkumu, zpracována metodou trsování. Z odpovědí respondentů je zřejmé, že zásadní poznatky z teoretické části se shodují se sumarizací získaných dat. Nejdůležitějším závěrem jsou data o důvodu, proč děti hrají fotbal, a to je ve většině případů zábava a hned vedle ní kamarádi a parta. Pro trenéry, rodiče, a především děti v mladším školním věku jsou tyto důvody zásadní. Dítě tím tak uspokojí potřebu být přijat a dělat ve volném čase to, co ho baví. Našlo si tím lásku ke sportu, která ho naplňuje, a proto pokud budou tato pravidla dodržována až do dospělého věku, je to velmi dobrý předpoklad stát se úspěšným sportovcem. Soudržnost týmu dokazují i data o inspirativní hráčce ve vlastním týmu. Hráčky si v týmu věří, navzájem se respektují a vnímají výkony, které chtějí napodobit. Tato skutečnost by mohla být nápomocná při získání sebevědomí, které u spousty hráček nebylo příliš vysoké a svým tvrzením naznačily, že jejich střelba není nejlepší v týmu. Ke zvýšení sebevědomí v oblasti střelby může pomoci i trenér, například individuálním přístupem k hráčkám či větší zapojení střelby do tréninku v různých herních situacích. Skupinovou atmosféru může poškozovat negativní jevy na chování spoluhráček, jako je nadávání a urážení v týmu. Trenér nebo trenérka by si ze získaných dat měli uvědomit důležitost skupinové koheze a do aktivit mimo hřiště zařadit teambuildingovou aktivitu, během níž by měl apelovat na kohezi a důležitost každé hráčky. Hráčky by si tím měly uvědomit respekt k ostatním a vnímat se jako celek, nikoliv jako několik individualit. Výzkum a jeho výsledky ukázaly velmi individuální přístup hráček k týmu, ale především vysokou míru týmové

soudržnosti. Ke kohezi se ale přidaly prvky rivality, které je trenéry a pedagogy včasné identifikovat a pracovat na jejich zlepšení. Trenérům, pedagogům nebo učitelům je doporučeno vedle fyzické a sportovní stránky sledovat již od počátečních fází skupiny také sociální a psychologické signály, které skupiny vysílá. A pokud dojde k problémům, situace řešit v časovém předstihu a apelovat na soudržnost týmu, která mnohdy dokáže rozhodovat zápasy. Což by pro hráče, hráčky a žáky mělo být dostatečnou motivací. Výzkumné šetření a správně zvolené otázky v dotazníkovém šetření pomohly k zodpovězení stanovených cílů a cíle této práce byly naplněny.

RESUMÉ

Předkládaná práce se zabývá mapování výskytu rivality a soudržnosti hráček fotbalu v mladším školním věku, následující řádky budou věnovány nejvýznamnějším zjištěním.

Hlavní výsledky této práce ukazují na vyšší výskyt koheze s ojedinělými znaky tenze v týmu hráček v mladším školním věku. Na základě analýzy lze vyvodit, že hráčky působení koheze a tenze v týmu vnímají a uvědomují si, že pro společné úspěchy je nezbytné táhnout za jeden provaz. V rámci výsledků lze říct, že v týmu jsou všechny kamarádky, nicméně není to na úrovni důležitosti rodiny. Zároveň samy navrhují podněty k tomu, aby byly eliminovány všechny znaky negativní tenze mezi nimi. Toto zjištění naznačuje, že dívkám nesrovnalosti nejsou jedno a rády by pomohly k jejich změnám.

Tato práce poskytuje důležitý příspěvek k pochopení týmové spolupráce z jiného úhlu pohledu než výkonnostního. Dosažené výsledky poskytují důležité informace pro trenéry či pedagogy pracující s dětmi mladšího školního věku, kteří by měli zohlednit potřeby týmu v sociální oblasti a zařazovat do svých programů aktivity, či vést rozhovory na zmapování vztahů uvnitř tým tak, aby byla zachována stabilní rovnováha obou jevů.

Klíčová slova: rivalita, soudržnost, dítě mladšího školního věku, fotbal, tým, sociální dynamika

The presented work deals with mapping the occurrence of rivalry and cohesion among female football players in younger school age, the following lines will be devoted to the most significant findings.

The main results of this work show a higher incidence of cohesion with rare signs of tension in the team of female players of younger school age. Based on the analysis, it can be concluded that the female players perceive the effect of cohesion and tension in the team and realize that it is necessary to pull together for joint success. As part of the results, it can be said that the team is all female friends, however, it is not at the level of importance of family. At the same time, they themselves propose initiatives to eliminate all signs of negative tension between them. This finding suggests that girls do not care about discrepancies and would like to help change them.

This work provides an important contribution to the understanding of teamwork from a non-performance perspective. The achieved results provide important information for coaches or pedagogues working with children of younger school age, who should take into account the needs of the team in the social area and include activities in their programs, or conduct interviews to map relationships within the team so that a stable balance of both phenomena is maintained.

Keywords: rivalry, coherence, a child of younger school age, football, team, social dynamics

SEZNAM LITERATURY A POUŽITÉ ZDROJE

Brown, D. H. (2000). *Principles of language learning & teaching*. (4th ed.). New York: Longman. (pp. 49-58) Online. Dostupné z: <https://octovany.files.wordpress.com/2013/12/ok-teaching-by-principles-h-douglas-brown.pdf>. [Citováno 2024-01-28].

Babarro, M., J., Díaz-Aguado, M., J., Martínez A., R., a Steglich, C. 2017. *Struktura moci ve skupině vrstevníků: Role soudržnosti a hierarchie třídy při přijímání a odmítání viktimizovaných a agresivních studentů*. *The Journal of Early Adolescence*, 37 (9), 1197–1220. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/0272431616648451>. [Citováno 2024-02-18].

Buzek, M., Procházka L. 1999. *Česká fotbalová škola: trénink a utkání mládeže od 6 do 12 let*. Praha: Olympia. ISBN 80-7033-596-3

FAČR. 2021. *Zásady FAČR pro ochranu dětí ve fotbalovém prostředí*. Výkonný výbor FAČR 1. 6. 2021. Online. Dostupné z: <https://www.fotbal.cz/nasfotbal/zasady-facr-pro-ochranu-deti-ve-fotbalovem-prostredii/p358> [Citováno 2024-04-09].

Fullagar, C. a Egleston, D. 2008. *Norming and Performing: Using Microworlds to Understand the Relationship Between Team Cohesiveness and Performance*¹. *Journal of Applied Social Psychology*. 38. 2574–2593. Online. Dostupné z: DOI: 10.1111/j.1559-1816.2008.00404.x [Citováno 2024-03-08].

Gully, S., M., Devine, D., J. a Whitney, D., J. *Metaanalýza soudržnosti a výkonu: Účinky úrovně analýzy a vzájemné závislosti úkolů*. Svazek 26, vydání 4. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/1046496495264003>. [Citováno 2024-01-28].

Chráska, M. 2016. *Metody pedagogického výzkumu Druhé, přepracované vydání.*, Praha: Grada. ISBN 978-80-247-5326-3.

Kožnar, J. 1992. *Skupinová dynamika: (teorie a výzkum)*, Praha: Karolinum. ISBN 80-7066-632-3.

Kratochvíl, S. 2006. *Skupinová psychoterapie v praxi*. Páté, aktualiz. doplněné vydání. Vydavatelství: Galén. ISBN 80-7367-122-0

- Kratochvíl, S. 1997. *Základy psychoterapie*. Praha: Portál. ISBN 80-7367-122-0.
- Kubálek, V. 1983. *Dětský přednes a rozvoj kulturních aktivit dítěte*. Praha: Albatros.
- Kučera, M., Kolář, P., Dilevský, I. et al. 2011. *Dítě sport a zdraví*. Praha: Galén. ISBN 978-80-7262-712-7.
- Langmeier, J., Krejčířová, D. 2006. *Vývojová psychologie*. Nakladatelství Grada. ISBN 978-80-247-1284-0
- Lievegoed, B. C. J. 1992. *Vývojové fáze dítěte*, Praha: Baltazar. ISBN 80-900307-7-7.
- Linz, L. 2016. *Úspěšné koučování týmu: sportovně-psychologická příručka pro trenéry*, Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-4042-6.
- Mackenzie, G. N. a Corey, S. M. 1952. *Koncepce pedagogického vedení*. Svazek 36, číslo 183. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1177/019263655203618302>. [Citováno 2023-11-28].
- Master sports equipment. 2014. *Vše o fotbalu*. Online. Dostupné z: <https://www.mastersport.cz/vse-o-fotbalu-a-194.html>. [Citováno 2024-03-09].
- Matoušek, O. *Metody a řízení sociální práce*. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 379 s. ISBN 80-717-8548-2.
- Matula, Z. et al. 2005. *Týmová spolupráce*. Rozvoj klíčových kompetencí pedagogů s důrazem na pozitivní přístup k práci i k životu. Studijní materiál.
- Miovský, M. 2006. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada. ISBN 80-247-1362-4.
- MŠMT. 2020. *Studie HSBC: Jak jsou na tom české děti s pohybem?* Online. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/ceske-deti-jsou-aktivni-ale>. [Citováno 2024-04-09].
- Nakonečný, M. 1998. *Základy psychologie*. Nakladatel: Academia. ISBN: 80-200-0689-3.
- Nakonečný, M. 2009. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia. ISBN 978-80-200-1679-9

- Perič, T. 2012. *Sportovní příprava dětí*. Nakladatelství Grada. ISBN 978-80-247-4219-9.
- Plachý, A., Procházka, L. 2016. *Pravidla fotbalu malých forem a pedagogicko-organizační manuál*. V Mladé frontě, Tiskárna a vydavatelství 999, s r. o. ISBN 978-80-204-4221-5
- Podroužek Fryšarová, E. 2022. *Abyste děti neutavili. Kolik kroužků je v pořádku?* Online. Dostupné na: <https://www.kondice.cz/pohyb-a-sport/abyste-deti-neutavili-kolik-krouzku-je-v-poradku-20220915.html>. [Citováno 2024-03-09].
- Průcha, J., Walterová, E., a Mareš, J. 2013. *Pedagogický slovník*, Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0403-9.
- Říčan, P., 2021. *Cesta životem: vývojová psychologie 4.*, doplněné vydání., Praha: Portál. ISBN 978-80-262-1783-1.
- Sivek, Z. 1985. *Malé formy kopané v systému sportovní přípravy mládeže v kopané*, Praha: Český ústřední výbor ČSTV.
- Slepička, P., Hošek, V., a Hátlová, B. 2020. *Psychologie sportu 3.* vydání., Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum. ISBN 978-80-262-1783-1.
- Svoboda, B., a Vaněk, M. 1986. *Psychologie sportovních her*. Praha: Olympia.
- Švaříček, R. a Šedřová K. 2014. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách 2.* vydání., Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0644-6
- Tod, D. et al. 2012. *Psychologie sportu*, Praha: Grada. ISBN 978-80-247-3923-6.
- Trow, W. C., Zander, A. E., Morse, W. C. a Jenkins, D. H. 1950. *Psychologie skupinového chování: třída jako skupina*. *Journal of Educational Psychology*, 41 (6), 322–338. Online. Dostupné z: <https://doi.org/10.1037/h0055674>. [Citováno 2024-03-04].
- Tuckman, B., W. 1965. *Vývojová posloupnost v malých skupinách*. *Psychologický bulletin*, 63 (6), 384–399. Online. Dostupný z: <https://doi.org/10.1037/h0022100>. [Citováno 2024-04-08].
- Vágnerová, M. 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání Druhé*, rozšířené a přepracované vydání., Praha: Karolinum. ISBN 978-80-246-5024-1.

- Vágnerová, M. 2005. *Vývojová psychologie I*. Praha: Karolinum. ISBN 80-246-0956-8.
- Vágnerová, M. 2001. *Vývojová psychologie: dětství, dospělost, stáří*. Praha: Portál. ISBN 80-7178-308-0.
- Vilímová, V. 2009. *Didaktika tělesné výchovy* Vyd. 2. přepracované. Brno: Masarykova univerzita. ISBN 978-80-210-4936-9.
- Votík, J. 2011. *Fotbalová cvičení a hry*. Nakladatel: Cosmopolis. ISBN: 978-80-247-3576-4.
- Yalom, I., D. 2007. *Teorie a praxe skupinové psychoterapie*. Vyd. 2. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-304-8.

SEZNAM OBRÁZKŮ, GRAFŮ A TABULEK

OBRÁZKY

Obrázek č. 1: Pyramida pohybu.....	11
Obrázek č. 1: Týmová spolupráce.....	16

GRAFY

Graf 1: Volba z výběru posouzení dobré nálady v týmu.....	27
Graf 2: Volba z výběru pocitů v týmu	28
Graf 3: Volba z výběru posouzení vlastního přínosu pro tým	29
Graf 4: Volba z výběru posouzení důležitosti kamarádství	30
Graf 5: Volba z výběru reakce na neúspěch	31
Graf 6: Volba z výběru schopnosti týmu pomoci hráčkám	32
Graf 7: Volba z výběru vnímaných možností inspirace v týmu	33
Graf 8: Volba z výběru posouzení vlastní výkonnosti.....	34
Graf 9: Volba z výběru vstřelení gólu nebo vítězství	35
Graf 10: Volba z výběru posouzení vlastní střelby na branku v porovnání s ostatními	36
Graf 11: Volba z výběru úspěšnosti střelby v tréninku.....	37
Graf 12: Volba z výběru ve vnímání týmového pokřiku	38
Graf 13: Volba z výběru reakce po prohraném souboji o míč.....	39
Graf 14: Volba z výběru o čase stráveném s hráčkami mimo hřiště	40
Graf 15: Volba z výběru pocitů v období pauzy.....	41
Graf 16: Volba z výběru hodnocení důležitosti v týmu	42
Graf 17: Volba z výběru negativních faktorů v týmu.....	43
Graf 18: Volba z výběru reakce na negativní chování v týmu	44
Graf 19: Volba z výběru možností řešení problémů v týmu.....	45
Graf 20: Sdílené důvody výběru fotbalu.....	46
Graf 21: Libovolné sdělení k týmu	47

TABULKY

Tabulka č. 1: Poměrné zastoupení pohybových schopností při jejich rozvoji.....	14
Tabulka č. 2: Poměrné zastoupení metodicko-organizačních forem v tréninku.....	14

PŘÍLOHA I. DOTAZNÍK

Milé hráčky,

jsem studentkou posledního ročníku bakalářského studia na pedagogické fakultě.

Věnujte prosím trochu času k vyplnění tohoto krátkého dotazníku. Odpovědi budou využity pouze pro účely zpracování mé práce.

Vyberte vždy jen jednu odpověď, tu označte křížkem do připraveného pole.

V otevřených otázkách použijte hesla či celé věty.

Předem děkuji za vyplnění dotazníku.

1) Myslíš si, že je ve tvém týmu dobrá nálada?

ano

ne

jak kdy

2) Jak se cítíš ve tvém týmu?

jak kdy, podle nálady

záleží na chování spoluhráček

cítím se skoro vždycky dobře

cítím se fajn, jen když vyhráváme

3) V čem si myslíš, že je tvůj největší přínos pro tým?

jsem dobrá hráčka, umím skórovat

umím spoluhráčky podržet a povzbudit

všichni máme svoji důležitou funkci v týmu

nevím

4) Myslíš si, že je pro vítězství důležité, abyste byly všechny kamarádky?

je to hodně důležité

je to dobré pro tým

nemyslím si, že by to ovlivňovalo výkon týmu

jestli se kamarádíme nebo ne, není vůbec důležité

5) Když se týmu v zápase nedaří...

jsem naštvaná

snažím se sebe i ostatní povzbuzovat

vydám ze sebe maximum, abych pomohla týmu

jsem v pohodě, o nic nejde

6) Dokáže ti tým pomoc v nejhorších chvílích?

ano

ne

jak kdy, jen některé hráčky

7) Je v týmu spoluhráčka, která tě motivuje a inspiruje?

ano

ne

motivuje mě povzbuzování

- 8) **Myslíš si, že patříš v týmu k nejlepším hráčkám?**
- rozhodně ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - určitě ne
- 9) **Je pro tebe důležitější vstřelit gól nebo vyhrát zápas?**
- Je důležitější dát gól
 - obojí je pro mě důležité
 - vyhrát zápas
 - je mi to jedno
- 10) **Myslíš si, že tvá střelba na branku je nejlepší z týmu?**
- rozhodně ano
 - spíše ano
 - spíše ne
 - určitě ne
- 11) **Povede se ti na každém tréninku vstřelit 10 gólů?**
- ano, vždy
 - téměř vždy
 - někdy ano
 - téměř nikdy
- 12) **Má tvůj tým vítězný pokřik nebo gesto?**
- má a je super
 - nemá, k ničemu to není
 - nikdy jsem nad tím nepřemýšlela
 - myslím si, že bychom ho měly mít, jen nevím, co na to ostatní
- 13) **Jak tí je, když prohraješ souboj o míč?**
- jsem na sebe hodně naštvaná
 - zlobím se na soupeřku, která míč získala
 - soustředím se, aby se mi to už nestalo
 - беру to tak, jak to je
 - raději do soubojů už nejdu
- 14) **Jsi ve styku se svými spoluhráčkami i mimo tréninky a zápasy?**
- jen s některými
 - scházíme se všechny pravidelně
 - nevidáme se vůbec
 - jen, když nás svolá trenér/trenérka
- 15) **Chybí ti o období pauzy tvé spoluhráčky?**
- ano
 - ne
 - jen některé

16) Je pro tebe tvůj tým nejdůležitější skupina lidí, mimo rodinu?

- je to pro mě druhá rodina
- v žádném případě, rodinu mám jen jednu
- trochu ano, cítím se tam dobře
- kdyby tam nebyly některé hráčky, tak možná ano

17) Co tě nejvíc na týmu rozčiluje a vadí?

- rady trenéra/trenérky
- urážení a nadávky v týmu
- jsou tady hráčky, podle kterých se musí všechno řídit
- nedokážeme společně zabrat, když je to potřeba

18) Pokud tě někdo v týmu štve...

- nepřihrávám mu
- co nejdřív si to s ním narovinu vyříkám
- jdu to řešit s trenérem/trenérkou
- přeji si, aby tým opustil

19) Jak mezi sebou v týmu jako hráčky řešíte problémy?

- vždycky dokážeme najít řešení
- pohádáme se, ale ne na dlouho
- pohádáme se a někdy je to ošklivé a bolí to
- nehádáme se, problémy řešíme s trenérem/trenérkou

20) Napiš, proč ráda hraješ fotbal:

.....

.....

.....

21) Napiš sem, co bys chtěla týmu říct, ale nemáš na to odvalu:

.....

.....

.....